Lösnummerpris: 15 öre.

TIDEVARVET

Nr 1 — 24 NOVEMBER

ÅRG. 1 — 1923

REDAKTOR O. UTGIVARE:
Ellen Hagen
I REDAKTIONEN:
Elin Wägner
FASTA MEDARBETARE:
Eva Andén
Emilia Fogelklou
Kerstin Hesselgren
Klara Johanson
Ada Nilsson
Frida Stéenhoff
Elisabeth Tamm

"Öppet och ärligt bör talas om ett folks väl."

P. Wieselgren.

DETTA NUMMER INNEHÅLLER:

Bidrag av:
Selma Lagerlöf
Adolf Noreen
Klara Johanson
Anna Lenah Elgström
Ann Margret Holmgren
Hjalmar Öhrvall
Prinsessan de Cléves.
av *Frida Stéenhoff.*
Hedersgåvan
av *Frigga Carlberg.*
Tullstriden i England
Stridsfrågan.
Rationell eller irrationell lönepolitik
m. m.

Tidevarvet.

Trots den framvällande floden av nya tidningar och de gamla tidningarnas alltjämt ökade storlek och makt, vågar Tidevarvet framträda.

Den startas såsom en politisk veckotidning och redigeras av kvinnliga krafter. Den vill vara en mötesplats, en arena, där män och kvinnor jämbördigt strida för en liberal åskådning och söka nå fram till dess tillämpning i samhällsliv och lagstiftning.

Tidevarvet anser att allt angår kvinnorna och att vad de tycka angår alla, vilket skall kunna bevisas, sedan de nu fått medborgarrätt.

Vilka områden ämnar Tidevarvet söka draga inom sin intressesfär? Vi räkna icke upp dem, ty vi eftersträva icke uppdelningen i områden. Strängt taget finnes det icke en från mannens skild kvinnans värld, lika litet som en från politikens och samhällets skild litteraturens, konstens, dramatikens, religionens eller spekulationens värld. Det finnes blott en enda andens värld. Och delarna få rätt intresse först i samband med det hela. Det egna landet är hjärtats hem. Andens hem är hela världen.

I förlitande på de krafter som sedan skänkt och som komma att skänka tidningen sitt stöd, i förlitande på dem, som komma att tala från och lyssna till vad som säges från dess plattform, hoppas redaktionen att Tidevarvet inom sitt formats och sina tekniska möjligheters anspråkslösa gränser icke helt förgäves skall bära sitt namn

Tidevarvet.

Vår politiska väg.

Ansvaret.

Vad väntade man av Sveriges kvinnor, när de skulle ta säte och stämma i det politiska livet? Kanske inte så mycket. De hade fått sin rösträtt, och därmed borde alla rimliga krav på jämnställdhet från deras sida vara uppfyllda. Vad man däremot kunde ha rätt att begära av dem var taeksamhet och en lojal förstärkning av de olika partierna. Ingenting mera. Men vi kvinnor kände inte problemet så enkelt. Vi stodo inför samhällsfrågorna med del i bestämmanderätten. Ansvaret måste bäras. Vår politiska insats, om vi komma att göra någon, blir beroende av vår uppfattning om de enskilda människorna och deras förhållande till samhället. Vi måste därför först bilda oss en uppfattning om samhällslivet.

Det är något av detta, som kommit till uttryck i det program Frisinnade Kvinnors Riksförbund antagit innevarande år. Ett eget program? Förbundet vill samla frisinnade kvinnor på liberalismens grund och kring liberal livssyn. Inte för att därmed avskilja oss från samarbete med männen. Tvärtom, vi vilja dana och fostra oss för att i detta samarbete kunna göra en egen insats.

När sprängningen inom det liberala partiet ägde rum den 27 maj innevarande år uppstod frågan, om också vår organisation skulle sprängas. Frisinnade kvinnors Riksförbund kom till ett annat resultat. För oss var den liberala grundåskådningen den bärande och enande tanken, kring vilken vi ville samlas. Vad vi ville verka för i vår medborgerliga gärning formade vi ut till ett s. k. program. Det är inte avsett att utgöra enbart ett kvinnoprogram. Det upptar inte ens några speciellt kvinnliga önskemål, det anser samarbetet mellan män och kvinnor i samhällsarbetet självklart. Det är ett principprogram. Men inte uteslutande i den oskyldiga bemärkelsen att vara ideellt och välmenande. Utan ett principprogram, som förpliktar till fullfäljande och tillämpning av det praktiska livets olika områden.

Samhällsproblemen te sig olika från skilda utgångspunkter, olika för konservativ, socialdemokratisk, kommunistisk, syndikalistisk eller liberal åskådning. Men oberoende av politisk riktning te de sig även olika för män och kvinnor. Det var inte för att öka antalet röster, som kvinnorna skulle ha medborgarrätt, inte för att bilda förstärkning åt den ena eller andra meningen i vissa frågor, som vi kanske inte alltid förstå, utan för att både män och kvinnor just i sin olika egenart måste göra sig gällande vid skapandet av samhällets former. Män och kvinnor måste samarbeta, men förutsättningen härför är bådas självständiga insats. *Villkoret för att kvinnorna skola kunna göra sig gällande i detta samarbete är således självständighet.*

Alla önska vi ett lyckligare och rättfärdigare samhälle! Men hur? Och vad vilja vi offra därför? Vi frisinnade kvinnor ha att från vår synvinkel bära fram den frisinnade grundåskådningen med de konsekvenser, som därav följa. Vi *utgå från de enskilda människorna.* Sådana de äro, blir samhället, men befolkningens livsvillkor, dess arbets- och samhällsförhållanden dana de enskilda människorna. Det måste bli bättre människor och bättre samhällsförhållanden. Vi förstå, att praktiskt arbete och praktisk duglighet är den synliga vägen dit. Vi äro skyldiga att bereda oss för och påtaga oss arbetsuppgifter inom kommunens, länets och statens förvaltning. Men även om vi kvinnor inte kunna börja vår politiska bana med några storverk, står oss alltid en uppgift öppen, som kanske är ännu svårare — att gå vårt samvetes väg. Vi få tillfälle att pröva detta, då vi ställas ansikte mot ansikte med den politiska klokskapens handel och vandel. Vi få också pröva det, när det gäller att göra upp markegångstaxan för samhällets värden, de ekonomiska och de andliga. Visserligen måste samhället grundas på makt, men om de många enskilda ställa sig på rättens sida, blir rätten makt.

Ett rättfärdigare samhälle! Det låter som tomma, klanglösa ord i en värld full av lidande och oförrätt. Och man frågar sig, om liberalismen skall kunna vinna någon genklang i en tid som vår. Men lika väl som den på 1800-talet framgick med levande kraft ur striderna mellan reaktion och revolution, skall kanske en kommande tids liberalism söka förverkliga Geijers ord: "Det gives en möjlighet för ett folk, om det finner sig därtill uppfordrat, att göra sig urarva och begynna ett i alla avseenden nytt liv; men därtill fordras ett under, ty det förer utöver det yttre livet in i frihetens inre, underbara värld."

Elisabeth Tamm

Idéernas vandring.

Idéernas öde är, att så snart de ta kroppslig hamn, dela lott med allt annat jordiskt. Liksom en ört, en människa, ett folk äro utsatta för faror, som nalkas dem under växlande former under hela deras farliga liv, så är också idén, sedan människorna tagit ner den blanet sig, utsatt för risken att komma på avvägar, förvanskas och förkvävas inom sitt jordiska hölje. Sanningens själ kan aldrig dö, men dess tillfälliga kropp är ömtålig, mottaglig för sjukdom och prisgiven döden.

Ingenting kan bättre illustrera denna sats än det vapenlösa motståndets historia i det avsnitt, som nu är avslutat i och med att Tyskland kapitulerade för Frankrike. Idén bakom är den urgamla om andens suveränitet över materien. Här stod åter en gång den moraliska makten mot den mekaniska.

Striden varade i tre kvarts år, och nu få vi, som en tysk pacifist nyligen formulerade det, skriva det vapenlösa motståndets historia.

Många betygssättningar ha redan givits av vidkommande och ovidkommande pennor. De ha så gott som undantagslöst satt dåliga betyg. Det passiva motståndet visade sig maktlöst som politiskt kampmedel, dyrbart och olycksbringande. Det är utdömt såsom stridsmetod hädanefter. Förre riksfinansminister Hilferding avfärdar det i en artikel i Socialdemokraten kort och gott så här: "det passiva motståndet sköttes dåligt och varade för länge".

(Forts. å sid. 6.)

Helios Vita Tvättbjörn

Förnämsta tvättmedel. Tillverkas under sträng vetenskaplig kontroll av bästa råvaror.

Fritt från klor och vattenglas eller andra skadliga ämnen.

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag
Slussplan 9, 3 tr., Stockholm

REDAKTION:

Redaktör *Ellen Hagen*
Mottagningstid kl. 1—3 e. m.
Telefon Norr 282 42.
Elin Wägner, Lund. Tel. 26 03.

EXPEDITION:

Telefon Norr 282 43.
Kontorstid kl. 10—12 f. m., 1—4 e. m.

PRENUMERATIONSPRIS:

För helår kr. 5:50, halvår kr. 3:—, kvartal kr. 1:50, månad kr. 0:50.
Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:

per millimeter
Textsida eller särskilt begärd plats .... 22 öre
Efter text .... 20 »

Linköln Bloms Boktryckeri A.-B.
STOCKHOLM 1923.

Mathilda Staël von Holstein
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Malmtorgsgatan 3, *Stockholm.*
Telefon 244 88, Norr 244 19.
Familjerätt. Hyresärenden. Testamenten. Bouppteckningar. Förfrågningar från landsorten besvaras omgående.

Advokat Eva Andén
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund.
Lilla Vattugatan 14, *Stockholm.*
Tel. 75 76, 75 92, Norr 163 36.
Juridiska uppdrag av alla slag
Även skriftliga förfrågningar.

Doktor B. Beckmans
Hellutsinstitut.
REUMATISKA ÅKOMMOR.
Värme-, diathermi-, sol-, tesla-, massagebehandling. Vard. utom lörd. ½3—4.
Tel. 105 52. *Barnhusgatan 12. Stockholm.*

Österm. Nya Förlossningshem.
Skepparegatan 27, 4 tr. (hiss)
STOCKHOLM.
Telefoner: Förlossningsavd. 708 48.
Föreståndarinnan 749 82.
Fritt val av läkare och barnmorska.
Enskilda och halvenskilda rum.

Ett spjut kan inte vara fyrkantigt och en tidning kan inte med samma hänförelse företräda åsikter från höger och vänster.

Tidevarvet blir ingen neutral tidning, liksom den inte blir en modern tidning. Dess huvudriktning är insatt åt samma håll som det program som antagits av Frisinnade Kvinnors Riksförbund. Men tidningen kommer att lämna rum för skilda individualiteter att uttrycka sina åsiktsskiftningar och sina särskilda intressen, inom ramen för den liberala och demokratiska åskådningen.

Den vädjar därför till sina läsare att icke betrakta allt som står i Tidevarvet som en trosartikel från Frisinnade Kvinnors Riksförbund. En liknande vädjan riktar det till förbundets medlemmar att ta med jämnmod och frisinne det i tidningen, som icke sammanfaller med deras egen uppfattning. Saklig och kortfattad opposition liksom i övrigt bidrag till diskussionen välkomnas av redaktionen.

Tidningen skall icke bara lämna plats för skyskrivning, alla dagar lämpa sig som bekant icke härför. Där vi se möjlighet till att sätta in en handling i dagens liv såsom den naturliga konsekvensen av vår uppfattning ämna vi peka på den, såsom vi i dag peka på frågan om de i statens verk anställda kvinnliga extra-ordinarie befattningshavarnas avlöningsförhållanden.

Tiden är full av principiella och dagsfrågor som tränga till diskussion och lösning. Ingenting samlar och skiljer människorna bättre än när de mötas av ett förslag till handling i ett givet ögonblick. Det enda verkliga partibandet är det, som uppstår genom gemensamt handlande.

Stridsfrågan.

Delningen av de liberala partiet, vilken blev följden av 27-maj-beslutet har säkerligen väckt mera missmod i landet än tillfredsställelse. Det torde nog förefinnas en både djup och vidsträckt önskan att detta felgrepp i god tid gottgöres för att icke bli till obotligt men för frisinnat framstegsarbete i svensk politik. Och väl kan det anses som en verklig fara att nykterhet själv blir skadskjuten, om den som ett byte kastas in i en hetsig och hänsynslös valtidsjakt.

Två grupper inom den liberala riktningen, Frisinnade Kvinnor och Frisinnad Ungdom, — liksom några länsförbund inom Frisinnade Landsföreningen, — ha icke velat vara med om att splittra sina led. De ha var för sig beslutat att hålla samman. Vad nu närmast Frisinnade Kvinnors Riksförbund beträffar, uppbäres detta av den bestämda övertygelsen, att det är av grundläggande betydelse att kunna uppehålla ett förtroendefullt samarbete inom en och samma organisation. Och att där söka förena större personlig frihet, ökad tolerans med ett djupare personligt ansvar.

Detta personliga ansvar gent emot det existerande rusdrycksbruket är alltför litet känt och alltför litet märkbart inom större delen av de s. k. bildade klasserna. Nykterhetsarbetet, som under de senaste femtio åren lyckats på många håll inleda en ny tingens ordning och till människovärdig tillvaro rycka upp stora befolkningsområden, har tåligt och troget burits upp av de mindre bemedlade och under enklare villkor levande och arbetande i samhället. Deras uthålliga strävan och osjälviska idealitet, en den vackraste sida i vårt lands historia, har oftast ovanifrån mötts med löje eller förargelse.

Ofta och oemotsagt har fått upprepas påståendet, att folkomröstningen den 27 augusti 1922 var misslyckad. Den var väl snarare — trots att den kom till stånd i en av krigets verkningar underminerad miljö — ett storartat vittnesbörd om vad det för knappt två generationer sedan begynnande nykterhetsarbetet åstadkommit. I stora delar av vårt land kom ja-rösterna att betydligt överstiga de såsom grund för ett eventuellt förbud föreslagna 60 % av de röstande.

Det är betecknande nog att våra nordliga län, bundna under kylan och mörkret som de äro, dock voro främst bland dem, som visade sig inse, att spritdryckerna skänka betydligt mera vantrevnad och sorg, än trevnad och glädje. En den skarpaste protest man kan begära mot det till trosartikel vordna talet om, att vårt nordliga klimat gör spriten oumbärlig.

Inom Frisinnade Kvinnor finnas många, som tro det kan vara skäl bereda sig på att man i framtiden på vår kontinent som på andra, kommer att få se förbudet förverkligat. Dessa medlemmar äro helt oförhindrade att samverka med de politiska eller andra organisationer, som ha förbudet på sitt program. Och ha ingen anledning utgå ur Frisinnade Kvinnor för att realisera projekt om någon "ny frisinnad, nykterhetsvänlig kvinnoorganisation". Frisinnade Kvinnors Riksförbund är en sådan.

Andra dess medlemmar åter, förvänta att det nuvarande utskänkningssystemet gradvis skall minska konsumtionen och så småningom visa sig allmänt effektivt. Eller också hoppas de på och vilja söka andra vägar till en nödvändig förbättring.

Dessa äro oförhindrade samarbeta med de olika riktningar, som enligt deras allvarliga övertygelse säkrare föra fram till det givetvis av alla efterlängtade målet: en för den allmänna säkerheten och det enskilda välståndet nödvändig folknykterhet.

Folkhälsan — och folklyckan — äro hjärtpunkter i frisinnade kvinnors ideelt och reelt existensberättigade strävan.

Tullstriden i England.

Betraktar man den europeiska politiken efter kriget, kan man knappast undgå att göra den upptäckten, att den i mycket ringa grad, kanske mindre än någonsin, påverkas av partipolitiska program. Starkare krafter än ord äro sedan länge i verksamhet och var och en, inte blott enskilda utan även stater, tvingas att i möjligaste mån anpassa sig efter dessa.

Den erfarenheten har man även fått göra i England. Då Lloyd George genom koalitionens sprängning för ett år sedan förlorade parlamentariskt underlag och måste lämna sin sextonåriga ministerbana och Bonar Law tog hand om styret, upplöste parlamentet och vädjade till valmännen, skedde detta under parollen: Lugn och stabilisering. Man var uppriktigt trött på Lloyd Georges brist på principer och hans — utan tvivel i många fall — tämligen lättvindiga anpassning efter stundens krav. Vad man önskade var avveckling av äventyret i Mesopotamien och inriktande av krafterna på ett återställande av den ekonomiska jämvikten inom landet. Detta var också, såsom framgår av den förut nämnda parollen, vad Bonar Law lovade att arbeta för.

Emellertid blev det snart uppenbart, att han, lika litet som sin föregångare, skulle lyckas i den svåra uppgiften. Hans goda uppsåt hjälpte honom inte långt. Balwdin har heller inte förmått bemästra den inre ekonomiska oredan. Arbetslösheten är fortfarande enorm. Omkring en och en halv miljon arbetare äro, enligt senaste rapport, utan sysselsättning.

En dylik tingens ordning kan naturligtvis inte få fortfara. Något måste göras och så har Baldwin gripit till förslaget om nya tullar, särskilt som skydd för industriens tillverkning. Då Bonar Law lovade att inte taga något steg i den riktningen under det nuvarande parlamentets livstid har Baldwin ansett sig böra företaga pralamentsupplösning. En engelsk politiker synes således ha en viss respekt för givna löften. Följden av både det ena och det andra är, att man, precis ett år efter den kraftmätning, som förde högern till makten, åter befinner sig mitt uppe i en valkampanj.

Den blir inte lång, men säkerligen så mycket mera intensiv. Redan den 6 december skola valen äga rum. Det kommer då att visa sig om det gamla frihandelsvänliga England skall överge sin traditionella politik och, inför trycket av världshändelserna, slå in på en tämligen skarpt markerad protektionistisk väg. I många andra länder motser man med spänning utgången. Icke minst är detta fallet i vårt land, där ju tullfrågan gång på gång dyker upp såsom en påstådd räddning ur en mångfald ekonomiska svårigheter. Segrar Baldwin i England, är det så gott som säkert, att tullvännerna även här hemma komma att bli betydligt mera högröstade. Än så länge ha de dock all anledning att förhålla sig mycket lugna, ty en protektionistisk seger i England vid valen den 6 december är mer än problematisk. Högermajoriteten i underhuset, som icke vilar på något faktiskt underlag bland väljarna, är icke större än ett par och sjuttio platser och en omkastning av mer än hälften av dessa är långt ifrån utesluten. Skulle man spå, vore man snarare festad att påstå att en sådan är ganska sannolik. I alla händelser är en protektionostisk majoritet långt mera osannolik än en konservativ. Baldwins tullprojekt möter nämligen opposition även inom hans eget parti, av vars nuvarande underhusledamöter åtskilliga komma att uppträda som frihandelskandidater. Medan de konservativa sålunda stå splittrade har över den fem år gamla klyftan mellan Asquith och Lloyd George en brygga slagits. De komma att uppträda gemensamt och med de oberoende och nationella liberalerna som ett parti. Detta ökar i hög grad deras utsikter och minskar Baldwins. Vid fjolårets val fick högern åtskilliga mandat gratis på den liberala splittringen. Detta vill man nu förhindra, liksom man är fast besluten att med all energi — och energi fattas sannerligen inte i en engelsk valkampanj — bekämpa tullpolitiken. Nu gäller det verkligen en princip igen. I striden för dess upprätthållande ha liberalerna även traditionen på sin sida. Och den är inte den minsta makten i England.

Liber.

Tidevarvets krav.

Tro på ljuset är kvinnoplikt!
Mörknande marker och mulen sikt
tvinga oss speja mot himlens bryn:
River det ej i skyn?

Tro på sanning och tro på rätt
trampas de än av trälars ätt,
tro på den stolta, fria stam
vars lösen är: uppåt och fram!

Verka för allt som är sunt och gott,
älska fram det i stort och smått!
Gärning tillfyllest för den som vill —
och tiden står aldrig still.

Tiden — vårt tidevarv — lyss till dess krav!
Bister och kärv är den lära det gav.
Den vrakar oäkta känslopröl:
Spänn kraften med nerver av stål!

För alla, med alla — som aldrig förr —
så bana vi väg till framtidens dörr.
Och "alla för en" blir ett levande ord,
som föder — frid på jord!

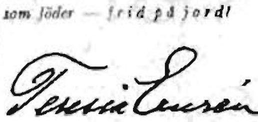

Rationell eller irrationell lönepolitik.

När det gäller att välja princip för den inbördes relationen mellan mäns och kvinnors arbete, är det av stor vikt att göra klart för sig vilken samhällsutveckling vi vilja befordra eller vilka sociala förhållanden vi eftersträva. Väl måste vi taga i betraktande vad som vid e nviss given tidpunkt är statsfinansiellt möjligt, men principen måste vara klar och dess konsekvenser prövas ekonomiskt, socialt och politiskt.

Hylla vi den uppfattningen, att var enskild människa har *lika* rätt till individuell utveckling, samt att det bästa möjliga (individuella) arbetsresultat nås genom individens fria och självständiga utveckling, *men att en sådan utveckling icke är möjlig utan ett visst ekonomiskt underlag,* kunna vi icke gilla den lönepolitik, som av en massa olika, delvis mot varandra stridande grunder, håller stora kategorier statstjänare vid eller under existensminimum.

Inför det betänkande som 1921 års lönekommitté nyligen utgivit angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden m. m., frågar man sig verkligen: vilken har varit kommitténs vägledande princip och hur har dennas konsekvenser utdragit och prövats?

Kommitténs grundläggande synpunkter uppgivas å sid. 122 vara den "att de nya lönebestämmelser, som nu må komma till stånd, icke få för statsverket föranleda väsentligt ökade utgifter" samt att "kvinnoarbete i statens tjänst ej får ställa sig dyrare än det manliga".

Huruvida de gällande lönebestämmelserna just för ifrågavarande kategorier löntagare äro baserade på en rationell lönepolitik, undersökes ej, och kommitténs ej uttalade, men tydligt framträdande uppfattning är, att staten såsom arbetsgivare kan endast spara genom nedpressande av arbetslönerna. Detta sparande går i första hand ut över de minst motståndskraftiga, de politiskt ofarligaste, de kvinnliga statstjänarne av lägre lönegrader. För att sedan ge detta ett sken av rättvisa måste den kvinnliga arbetskraften — där det gäller just de många och de svagast avlönade — misstänkliggöras, degraderas och stämplas som mindervärdig.

Den bevisföring kommittén för detta ändamål tillåtit sig, samt frågan om kommitténs lönepolitik verklige nleder till det mål kommittén uppsatt som sitt, vilja vi i följande nummer undersöka.

Bilda Läsecirkel
Program uppgöres av oss.
De flesta av julens böcker redan utkomna.
A.-B. Biblioteksbokhandeln
KUNGLIG HOVLEVERANTÖR.
12 Biblioteksgatan 12
Telefoner 22 28. Norr 67 69

Bliv medlem
i
Frisinnade Kvinnors Riksförbund

Farmors predikan

Av *Selma Lagerlöf.*

Jag har hört berättas om min farmor, L. i Maja Lagerlöf, att för varje gång hon kände sig upprörd över världens ondska och dårskap, brukade hon utropa: "Om jag vore karl och finge komma upp i en predikstol, vad jag skulle predika!"

Så där hade hon talat väl hundrade gånger, och som man visste, att hon inte bara hade ett redigt huvud utan också ett varmt hjärta, så var det verkligen en och annan, som beklagade, att hon inte allt emellanåt fick stiga upp i predikstolen och läsa lagen för socknborna.

Men en gång råkade min farmor illa ut. Det var kalas i prostgården och rätt mycket folk församlat. Man hade berättat några av de vanliga historierna om lättsinne och dumhet och snart nog hade hon blivit så upprörd, att hon hade kommit med sitt vanliga: "Om jag vore karl och finge komma upp i en predikstol!"

Hon borde ju ha aktat sig för att tala så, då hon befann sig i ett sådant hus, för nu gick det inte bättre än att prosten själv hörde henne, och han inföll genast:

"Ja, vad skulle kusin Lisa Maja då säga?"

"Vad jag skulle säga?" sade min farmor och blev ganska het om öronen. "Vad jag skulle säga, vad jag skulle säga — — — Jo, jag skulle säga, att vi människor inte borde glömma bort att titta på stjärnorna."

Men detta var så överraskande olikt allt vad man hade väntat sig, att en så klok och praktisk människa skulle komma att predika om, att alla de närvarande brusto ut i en hejdlös skrattsalva.

Prosten själv var den enda, som inte skrattade. Han sökte till och med förmå farmor att ytterligare förklara sin mening, men hon satt med hopknipna läppar, pionröd av harm och förlägenhet, och ingen människa var i stånd att förmå henne att vidare yttra ett ord under den tillställningen.

På hemvägen, då hon satt i släden, visste hon förstås vad hon borde ha sagt och då lade hon ut sina tankar om människorna och stjärnorna så vackert och poetiskt, att hon återigen önskade, att hela världen hade kunnat höra henne. Men det var så dags det.

En blamage hade det väl emellertid varit, att hon inte hade kunnat svara prosten bättre än hon gjort, och hon kände sig nog litet nedstämd ända tills hon nästa söndag kom i kyrkan.

Men där fick hon vara med om något förunderligt. När prosten kom upp i predikstolen, började han genast på att tala om stjärnhimlen. Han sade allt vackert om den, som det var honom möjligt, och ställde liksom inför åhörarnas blickar detta ljusöversållade valv, som dagen döljer, men som framträder ur sitt gömsle, då natt och mörker utbreda sig över jorden, liksom om Gud just då ville fröjda våra hjärtan med anblicken av världens oändlighet. Han upplyfte människorna till att skåda solars storhet och glans, kometers ilande färder, och planeters trygga vandringar på väglösa banor. Han påminde om stjärnskottens skönhet, om de ljusa himlavägarna, stenlagda av stjärnor.

Och så bad han människorna, att de aldrig skulle underlåta att i de stjärnljusa nätterna ställa sig öga mot öga med världsrymden. Ty inför dess storhet ödmjukades den högmodige och den småsinnade upphöjdes ur sina trånga tankar. Här fann den orolige lugn inför oändlighetens ro, här tröstades den sorgsne av att märka allt det jordiskas litenhet och intighet, här jämförde den brottslige sitt mörker med rymdens renhet och avkastade sin synd.

Det var en så vacker predikan, att folk sedan talade om den både länge och väl.

Min farmor satt där och såg hur folk runt omkring lyssnade med tårade ögon och andäktigt knäppta händer. Hon tyckte, att prosten sade just det, som hon själv hade velat säga, det var kanske vackrare utfört, men egentligen just detsamma. Ju längre hon lyssnade, ju tydligare blev det för henne, att han hade upptagit hennes tanke, att han hade satt sig in i den och utvecklat den. Han skulle inte ha kunnat säga detta utan hennes tillskyndan.

Hon satt där i kyrkan och tyckte sig frysa till is. Hon kände det som om han rövade något från henne, som om han begick en gruvlig oförrätt emot henne.

Efter gudstjänsten sökte hon undgå att råka prosten, men han uppsökte henne just som hon skulle sätta sig upp i åkdonet.

"Tack kära kusin Lisa Maja!" sade han. "Jag har inte kunnat ge dig lov att stiga upp i min predikstol, men din vackra tanke har i alla fall i dag nått fram till församlingen."

Farmor förstod, att han tyckte sig ha gjort henne stor heder, och att han väntade sig tack och beröm. Men hon kände sig så förorättad, att hon inte kunde dölja sin misstämning.

"När inte jag själv kan få komma upp i kusins predikstol", sade hon, "så har inte heller mina tankar något därnuppe att göra."

Därmed for hon sin väg och lät prosten stå där både sårad och ledsen.

Det var ju alldeles klart, att när saken dryftades mellan socknborna, så skulle alla människor ge farmor orätt. För vad i all världen kunde hon mer begära? Var det inte vackert av prosten, att han hade tagit upp hennes tanke? Det fanns ingen som så mycket som begrep varför hon vredgades.

Nej, hon fann ingen medkänsla. Inte en gång hennes egen dotter, min faster, som långt efteråt berättade historien för mig, kunde finna annat än att hennes mor hade varit oresonlig i sin vrede och själv förstod jag visst inte genast, vad saken gällde.

I själva verket hade jag glömt alltsammans ända tills jag härom dagen blev ombedd att skriva några ord för frisinnade kvinnors veckotidning. Då rann mig i hågen min farmors misslyckade predikan och det föll mig in, att jag skulle berätta om den inte för att väcka till liv minnet av gamla orättvisor utan för att påminna om vad vi vunnit, vi kvinnor, sedan den tiden.

Ty *vi* äro inte av lag eller sed hindrade från att begagna oss av det offentliga ordet. Vi få själva ge uttryck åt våra tankar, vi få kämpa för våra önskningar, vi få ge luft åt vår harm, vi få sprida vårt vetande. Ordets makt, den mäktigaste, den farligaste av all makt är vår. Hur skola vi använda den!

Hur skulle det vara om vi bland allt praktiskt, allt tillfälligt, allt det för ögonblicket tvingande och nödvändiga, som vi måste arbeta för, om vi under allt detta läte framskimra, att det utanför vår jord finnes en oändlig värld, att det är ur sambandet med denna, som vi hämta vårt hopp och vår styrka.

Ett minne och en förhoppning.

Den tanken, att den mänskliga kulturen, trots tillfälliga större eller mindre bakslag undergår en ständig utveckling till något bättre, är icke så gammal, som man skulle kunna tro. Den torde för för första gången uttalats år 1750 i ett föredrag i Sorbonne av Turgot (som sedermera blev Ludvig XVI:s minister), utvecklades sedan av Condorcet (1793) och i England av Priestley. Numera torde den ingått i allmänna föreställningssättet. Utvecklingen går i våra dagar så fort på många områden (t. ex. i fråga om samfärdseln, tekniken, industrien, många vetenskaper o. s. v.), att ingen kan undgå att märka det. Men även på det sociala och politiska området går den vida hastigare än vad de äldre av den nu levande generationen kunde drömma om. Jag erinrar mig t. ex. livligt, vilken förvåning och vilket uppsende det väckte i Uppsala, då min vän Knut Wicksell i ett delvis satiriskt och skämtsamt tal för kvinnan på Nordiska festen den 23 febr. 1878 yrkade på medborgerlig likställighet mellan könen: att man borde

— — — — — — — — — — asönderriva
Ett orättfärdigt bud, som säger: Män
Må äga rätt att landets lagbok skriva,
Och kvinnan — rättighet att lyda den.»

Det fanns vid det laget endast ett mycket litet fåtal män och kvinnor i vårt land, som voro övertygade om det rättmätiga i kravet på kvinnans politiska rösträtt, och ingen kunde väl då ana, att några av oss skulle 40 år senare få uppleva reformens genomförande. Och likväl kom vårt land i detta fall sist av de skandinaviska länderna; vilket utan tvivel berodde därpå, att högern förmedels unionskonflikten höll sig längre vid makten hos oss än i de andra länderna och ansenligt fördröjde rösträttsreformerna både för män och kvinnor. Huru sedan världskriget och de revolutioner i utlandet, som det medförde, påskyndade saken i Sverige, torde vara allmänt bekant.

Reformen medförde allra först en helt naturlig andhämtningspaus i kvinnorörelsen. Sedan det närmaste målet var vunnet, måste denna inrikta sig på att intressera och utbilda kvinnorna för de nya och ansvarsfulla uppgifter, som nu vänta dem. Man kan ännu få höra en och annan högerman yttra härom, att detta borde de gjort undan förut; det borde varit villkoret för att de skulle erhålla sin rösträtt. Han glömmer därvid, att man aldrig uppställt eller kunnat uppställa en sådan fordran på de hundratusentals män, som erhållit rösträtt, hur dumma och okunniga de än må ha varit. Och det är i sanning orimligt att begära insikt i sociala och politiska frågor av dem, som äro uteslängda från att ha något att beställa med allmänna frågor. Det är som om man skulle uppställa som villkor för den, som vill gå i vattnet för att bada, att han först skall lära sig simma.

Det är helt naturligt, att kvinnornas strävan nu i första rummet måste gå ut på att åstadkomma lagförändringar i de fall, där deras intressen som kvinnor ännu äro tillbakasatta — trots de reformer, som på sista tiden redan äro vidtagna (t. ex. i äktenskapslagstiftningen) så att säga i medvetande om kvinnornas snart förestående inträdande i lagstiftningsarbetet. Därnäst kan man väl hoppas, att de även i andra avseenden skola komma att utöva ett förmildrande och humaniserande inflytande på lagstiftningen. Ännu kvarstå i våra lagar och våra straffmetoder alltför många lämningar från äldre tider av brutalitet och råhet. Straff äro visserligen utan tvivel ännu i många fall oundvikliga. Men liksom det är en vida tacksammare uppgift att verka för sjukdomars förekommande än för deras botande, så gäller något liknande även i fråga om brotten. Att undanrödja de sociala missförhållanden (icke minst i fråga om vården av det uppväxande släktet), som utgöra de viktigaste orsakerna till brottsligheten, är säkerligen vida verksammare än även de strängaste straff.

Vad som nu framför allt behövs är studier, upplysningsarbete och inriktande på den "övertygandets politik", som är den enda i längden hållbara.

Jag finner med tillfredsställelse, att kvinnorna i allt större utsträckning inse detta och jag följer med intresse och sympati deras fortsatta arbete.

Hjalmar Öhrvall.

PERSSONS
STICKMASKINER
Svensk tillverkning
Bästa svenska material

Erkänt bästa maskin för tillverkning av alla sorters stickade artiklar såsom strandkoftor, jumpers, sweaters, underkläder, strumpor m. m.
Prislistan gratis och franco.

A.-B. Per Persons Väv- & Stickmaskin
Fabrik: FABRIKSGRAND 1 STOCKHOLM
Kontor & Utställning: DROTTNINGGATAN 21 B

Den, som köper
HELYLLE
BARNSTRUMPAN
Tigern
hos
Levin Östring
57 Kornhamnstorg 57
erhåller en slitstark och billig strumpa.

SVENSKT BIOGRAFISKT LEXIKON
Redaktionskommitté: Förste arkivarien *J. A. Almquist*, prof. *S. J. Boethius*, förste arkivarien *Erik Naumann* prof. *Henrik Schück* och prof. *L. Stavenow*.
Redaktör: *Bertil Boethius*.
18 häften (Abelin—Blörner) hittills utkomna.
15 häften föreligga inbundna i 3 halvfr. band.
Varje i detta verk ingående monografi är en fullt ny och självständig, saklig och uttömmande, vetenskapligt tillförlitlig artikel. I sin helhet är verket icke blott
ett personhistoriskt prakiverk
med sina stora porträtt av flertalet i verket förekommande personligheter utan även
ett historiskt verk av enastående rang
med få ord
SVENSKT BIOGRAFISKT LEXIKON
är ett verk av storslagen anläggning och omfattning, i sitt slag enastående inom vår litteratur.
De tre utkomna banden kunna erhållas på de liberalaste avbetalningsvillkor.
BONNIERS

TIDEVARVET

inför in- och utlandet.

Hälsningar och uttalanden av framstående personligheter.

ADOLF NOREEN.

Man har bett mig behandla *ordet tidevarvet*, och som själva *saken* ju mer än väl tarvar att tas under behandling, torde ordet ej heller böra slippa undan att synas i sömmarna, helst som det vid första påseende *förefaller* att vara hoplappat av ganska osammanhängande bitar: *tid* och *varv*. Vad *tid* är veta vi ju alla eller åtminstone tro oss veta, såvida ej Einsteins relativitetsteori på det yttersta av dessa tider gjort oss alldeles vimmelkantiga. Men vad är *varv i denna sammanställning?* Samma *ord* som vi känna till från "sista *varvet*" på en bal, *varvtals* m. m. För att förstå den betydelse det har inom *tidevarvet* få vi emellertid nog lov att en smula granska dess upprinnelse och älsta betydelse. Det är en bildning vid sidan av verbet *värva* på samma sätt som *arv* jämte *ärva* eller *valv* jämte *välva*, *svall* jämte *svälla* o. d. Men *värva* har ju en från *varv* vida skild betydelse! Ja, numera. Men ursprungligen betydde *värva* "gå runt, gå omkring, kretsa", och härtill ansluta sig vårt *omvärva* och *kringvärva* samt *varv* "rundgång, kretslopp", förr även "förändring, växling". Hit hör nu vårt i början av 1700-talet bildade och t. ex. hos fru Nordenflycht några gånger uppdykande *tidevarv*, som sålunda ursprungligen betyder "tidernas växlande lopp". Men liksom det från grekiskan stammande *period*, som också ursprungligen betydde "omgång, (tidens) kretslopp" senare antog betydelsen "tidrymd", så har detta ock skett med *tidevarv*, som nu är så gott som liktydigt med *period*. Verbet *värva* åter har undergått en helt annan betydelseskridning. Från betydelsen "gå omkring och syssla med något" har utgått vårt *värv* "syssla, uppdrag", och från "gå omkring för att skaffa sig något" utgår vårt *värva* (soldater, röster, anhängare o. s. v.) samt det från lågtyskan lånade *förvärva*. I högtyskan, där ordet som bekant heter *werben*, har denna betydelse fått en intressant specialisering, nämligen till "fria", som sålunda kan översättas med "gå omkring för att söka vem man uppsluka mände", något som ger oss en lustig inblick i frierlets historiska utveckling, åtminstone på tysk botten.

Må det slutligen tillåtas mig att önska, att *Tidevarvet* måtte hedra sina språkliga släktingar genom att *värva* många prenumeranter och i det hela väl fylla sitt *värv*.

Adolf Noreen

LADY ASTOR.

Lady Astor är känd och uppskattad såsom de engelska kvinnornas första representant i underhuset. Lady Astors inträde i parlamentet skedde vid ett fyllnadsval för Plymouth, sedan kvinnorna 1919 tillerkänts valbarhet. Vid de allmänna valen 1922 blev mandatet med stor majoritet förnyat. I parlamentsarbetet har lady Astors namn framför allt blivit knutet vid den *lag om förbud för försäljning av rusgivande drycker till personer under* 18 år, som med stor röstövervikt gick igenom i både över- och underhuset. Den är ett uttryck för den i rätt mening samhällsbevarande anda, som är utmärkande för allt lady Astors politiska arbete. Till börden amerikanska och genom sitt giftermål engelska representerar hon några av sina två folks bästa egenskaper. Fred mellan nationerna, kvinnornas förbättrade ställning, samt hemmens och barnens skydd äro de mål hon främst vill verka för.

Ehuru livligt upptagen av festligheterna med anledning av kronprinsparets bröllop var lady Astor vänlig nog att under samma dagar sända vår tidning följande sympatiserande hälsning:

S:t James Square,
London nov. 7 1923

It is a great pleasure to me to send my best wishes for the success of your new paper. I have always found that there is a strong national likeness in the outlook of Swedish and British people, especially on moral and social questions, and that this is particularly true of the women. I am sure that a closer understanding would be ahelp to the women of both countries in making that definite contribution to public life which we feel it is our business to make — not for our own sakes but for the sake of the children. The woman's point of view is as necessery in making the laws which govern their wider environment as is making the home in which they live; and I hope your paper will help to explain this point of view, which seems to most of us so obvious, but to others still so incomprehensible.

The cause of Anglo-Swedish friendship has gained very greatly by the marriage of your Crown Prince with an English Princess, for their joint interest in and knowledge of the two countries should encourage us all to take the trouble to appreciate each others problems, and to know more of each others ways. Sweden knows what an English princess can be like, and I feel sure that they will always judge kindly of England, remembering their Princess Margaret.

Nancy Astor.

(Det är med största nöje jag sänder mina bästa önskningar om framgång för Eder tidning. Jag har alltid funnit en stor likhet i svenskarnas och britternas syn på tingen, i synnerhet då det gäller moraliska och sociala frågor och detta allra mest hos kvinnorna. Jag är övertygad om att en större förståelse mellan de båda ländernas kvinnor skulle giva vårt deltagande i det offentliga livet en stor hjälp, detta deltagande, som vi känna som vår uppgift — ej för vår egen skull, men för våra barns. Att kvinnornas uppfattning får göra sig gällande vid stiftandet av de lagar, som ingripa i deras yttre förhållanden, är lika nödvändigt som då det gäller ordnandet av det hem de skola leva i. Och mitt hopp är att Eder tidning skall verka för utbredandet av denna uppfattning, som är så klar för de flesta av oss, men som dock fortfarande är obegriplig för en del.

Engelsk-svensk vänskap har stärkts mycket genom Eder kronprins' giftermål med en engelsk prinsessa, deras gemensamma intresse för och kunskap om de båda länderna bör uppmuntra till ökad uppskattning av varandras viktiga frågor och att lära känna vägar och mål.

Sveriges folk vet hurudan en engelsk prinsessa kan vara, och jag känner mig säker om att det alltid skall bedöma England med vänlighet vid hågkomsten av kronprinsessan Margareta.)

LADY RHONDDA.

Lady Rhondda har i Englands politiska liv gjort sig känd som en energisk och talangfull förkämpe för vissa betitlade kvinnors rätt till säte och stämma i lordernas hus. Själv i besittning av den ställning — peeress in her own right — som, därest hon vore man, skulle medföra självskrivet medlemskap i överhuset, anhöll hon 1921 i en petition till konungen om kallelse till överhuset. Petitionen remitterades till kommittén *för privilegier*, och då den ett år senare upptogs till behandling inom kommittén, uttalades allmänt, att ett tillstyrkande utlåtande kunde anses givet. Det vore nämligen självklart, att de 1919 beviljade politiska rättigheterna även innefattade kvinnors tillträde till överhuset. Kommitténs några månader senare offentliggjorda utlåtande i avstyrkande riktning kom därför som en fullständig överraskning, men blev på samma gång en sporre för lady Rhondda och hennes meningsfränders ytterligare ansträngningar, vilka med säkerhet icke komma att uppgivas, förr än segern är vunnen.

Lady Rhondda har i ett älskvärt brev sänt följande uttalande:

Chelsea Court,
London, nov. 12. 23

Since women have gained the vote we in Great Britain have felt the need for and have founded just such a weekly review as I am told yours is to be. With all my heart I wish good luck and a long and useful life to "Tidevarvet". I am glad to hear of it, not only because I feel sure that its coming will be of infinite value to Swedish women and to Sweden, but because no country can work for itself alone. The strands which bind our modern civilised world together are too closely woven for that; and the whole history of the woman's movement goes to prove that the advance made in one country is an advance made for all countries. Women all over the world owe a great debt to the Scandinavian countries: it is good to hear of further advance from the north.

Rhondda

(Allt sedan kvinnorna i Storbrittanien fingo sin rösträtt ha vi känt behov av en sådan veckotidning som den Eder skall bli. Av hela mitt hjärta önskar jag lycka och långt liv för Tidevarvet. Jag är glad, inte bara därför att jag är övertygad om att tidningen skall bli av största nytta för Sverige och dess kvinnor, utan därför att intet land arbetar blott för sig, därtill äro de band som hålla vår civiliserade värld samman allt för starka och kvinnorörelsens hela historia visar att ett lands framsteg betyder framsteg för alla länder.

Kvinnor över hela världen stå i stor skuld till de skandinaviska kvinnorna — det gör gott att höra om ännu ett framsteg i Norden.)

MISS WINTRINGHAM.

Mrs. Wintringham är den andra i ordningen av engelska kvinnor i parlamentet. Hon uppställdes som kandidat 1921 vid fyllnadsval i Louth, Lincolnshire, efter sin avlidne make. Och mottog valet på enträgen begäran av mr Asquith. Står nu åter, liksom lady Astor, som kandidat vid de snart förestående valen.

Mrs W. skriver:

The House of Commons,
London, nov. 13 1923

I wish the "Tidevarvet" a very successful career, for it is certain that there is a great need for such a paper for Swedish public women and workers.

Swedish women and English women meet very much now-a-days and I and my English friends have been greatly impressed by the work of your women Members of Parliament, and of yours delegates to the International Council of Women, as well as to the League of Nations.

Margaret Wintringham.

(Jag önskar att Tidevarvets bana må bli framgångsrik för att rätt kunna fylla det stora behovet av en dylik tidning för Sveriges arbetande kvinnor.

Numera träffas svenska och engelska kvinnor ofta och det arbete Edra kvinnliga riksdagsmedlemmar, Edra delegerade i Internationella Kvinnorådet och i Nationernas Förbund ha utfört, har gjort ett djupt intryck på oss.)

För
DSF
Jularbeten!
Spetsar, alla slag, Motiv, Broderier, Tyll, Opal, Lenon, Etamine, Linne m. m.
Order till landsorten exp. omgående!
De Förenade Spetsfabrikernas Försäljningslokal
Drottninggatan 13 (Strandhuset)

FRIDA STÉENHOFF.

Prinsessan de Clèves.

En gammal kärleksroman i nutidsbelysning.

Denna mycket lästa och beundrade bok från 1678 är under allra sista tiden utkommen på svenska i omsorgsfull och vacker översättning av bibliotekarien d:r Hj. Lundgren, som även försett den med en intressant inledning.

Handlingen i romanen passerar på mitten av 1500-talet. Hjältinnan förs av sin mor, som är änka, till Paris för att presenteras vid hovet, det mest lysande och lättsinniga, som Frankrike någonsin haft, Henrik II:s och Katarina Medicis hov.

Hela romanen är uppbyggd kring hedersbegreppet. Hjältinnans mission är att visa hederskänslans makt och härlighet hos den "naturliga" människan. Just vid den tidpunkt, då boken skrevs, gjordes ofantlig affär av "l'honneur", intet offer var för stort, om individen därigenom kunde rädda sin ära. Romanen *skulle* skrivas — och skrevs också, fast utan full konsekvens — enligt ett ideal à la Corneille, att *hedern* förmår exaltera hjärtat ända därhän att skapa heroer. Författarinnan undviker att använda argument, som sammanhänga med transcendanta trosförnimmelser. Det slag, hon slår för hedern skall icke stödjas av religionen. Den ädla stoltheten kan segra genom sig själv. I valet mellan hedern och passionen, väljer en förståndig kvinna alltid hedern. Den ger glans och upphöjdhet åt en kvinnas rykte. Den är ett skönt smycke för en dam, som har rang och behag. Men framför allt, hedern ger det bästa i livet, hedern ger *lugn*.

Att följdriktigheten i bokens plan och avsikter under utvecklingens gång blev bruten, berodde av alldeles särskilda omständigheter, vilka sedermera skola beröras.

Hjältinnan blev snart gift med prinsen de Clèves. Hon fäste sig mer och mer vid sin man, som hade en god och älskvärd natur. Hon blev honom verkligt tillgiven, men utan lidelse. Modern gladdes åt det unga parets harmoniska lycka. Prinsessan var nöjd, därför att hon ingenting väntat.

Då kommer som en blixt från klar himmel hertigen de Nemours. Prinsessan känner snart, att hon har intet annat att göra än fly, om hon ej vill ge efter för hertigens önskningar. Hon föresätter sig att ej ge eftar. Hon är fast besluten att leva efter moderns ideal, som också blivit hennes eget. Hedern skall segra

Men det *lugn*, hedern skulle tillförsäkra henne, hade efter en enda blick av hertigen försvunnit för återstoden av hennes liv.

Ett ödesdigert samtal mellan makarna resulterar i att mannen blir våldsamt svartsjuk. Hustrun framstammar i förtvivlan på knä bekännelsen om sitt hjärtas nöd och sin oskuld. Mannen tror henne ej. Sjuk var han förut, bekännelsen ger honom nådestöten. När mannen dött, blir prinsessan så tillintetgjord av sorg, att hon nästan förlorar sitt förstånd.

Då sorgtiden gått till ända, närmar sig hertigen på nytt och besvär henne med de ömmaste och lidelsefullaste ord att inte skilja dem åt. Han vet ju, att hon ännu älskar honom.

Men prinsessan var ej längre densamma som förr. Hon var bruten. Begäret efter sällhet hade slocknat inom henne och därmed tron på sällheten. Hon sade hertigen farväl för alltid och drog sig tillbaka till ett kloster, där hon ej långt därefter avled.

Så är innehållet i denna roman, som fransmän kallat "une des oevres les plus profondément tristes de notre littérature".

Författarinnan till detta sorgfyllda mästerverk var Marie Madelaine Fioche de la Vergne, comtesse de La Fayette. Hon föddes 1634 och dog 1693. Under hennes gravyr av Desrochers stå följande verser:

»Des outrages du temps plus d'un Ecrit vainqueur
Feront vivre son nom au Temple de mémoire
De son heureux Genie ils assurant la gloire
Lisez chez Sévigné l'Eloge de son coeur.»

Versen har fått rätt, hennes rykte är tryggat. När de första seklerna väl äro klarade, bruka utsikterna vara goda att bli vidare hågkommen.

Ingen av hennes stora bekantskapskrets blev av sådan betydelse för hennes känsloliv och författarskap som hertig de la Rochefoucauld. Han hjälpte fru La Fayette med Prinsessan de Clèves och det var hans hjälp och inflytande, som medförde inkonsekvensen i

GREVINNAN DE LA FAYETTE.

romanens ande och byggnad. Fru La Fayette hade sitt bestämda mål, att förhärliga hedern, och hon började boken

Väv kurser
längre och kortare vid
Hemslöjdsskolan
Grundlig undervisning. Hemtrevnad. Högt, vackert läge. Trevliga utflykter.
Prospekt mot porto. Adress: Säterglantan. Insjön (Dalarna). Rikstel. 95.

F. M. QVAM.

"DEN LILLE KEISERINDE",

är titeln på en artikel i tidningen Norges Kvinder varur vi återgiva följande:

— — — "Man kan knapt tænke sig en mer staselig gammel dame end fru statsminister F. M. Qvam. Ikke uten grund gaar hun under navn av "den lille keiserinde". Hun minder virkelig om keiserinde Eugenie i sin empiresløpkjole og strehatten med de mange strudsefjær.

Fru F. M. Qvam er en av forgrundsfigurerne i den norske kvindesaks historie, og alle kvinderne landet rundt holder av hende og ser op til hende for hvad hun har gjort for kvinderne gjørelse. I 27 aar har fru Qvam sat som formand i N.K.S. Hun var dets stifter og har utrættelig blit staaende som fører den gjennem alle disse aar.

Ogsaa i landskvindestemmeretsforeningens (L.K.S.F.) styre har hun staat siden den blev stiftet 1898.

Hendes tillidshverv inden kvindebevægelsen er utallige."

L. K. S. F. i Norge har, sedan den nådde sitt mål, fört ett stilla liv ända tills den i höst firade sitt 25-års jubileum med att enhälligt besluta ett kraftigt arbete för att samla de kvinnliga väljarne från Vesterhavet till Kölens rand, från Nordishavet till Kristiansand". Som undertitel till föreningens namn antogs *"Kvindelige Vælgeres Forbund"*.

Idén var den mer än 80-åriga rösträttpionjären fru Qvams. Nu har hon med fenomenal energi rest omkring för att väcka nytt liv i de gamla föreningarna och bilda nya. Hennes oförbränneliga nit för kvinnorna, som har givit så många storartade resultat i Norge, räcker även till för yttervärlden — hon deltog i våras i rösträttskongressen i Rom.

"De norske kvinder har været flinke til at faa stemmeret — säger fru Qvam i en intervju — men de er daarlige til at bruke den. Selv i de lande hvor kvindestemmeretten er av noget nyere dato end i Norge — har kvinderne langt større representation i de offentlige forsamlinger. Se bare f. eks. i Danmark og Sverige. Der bygger kvinderne ihærdig videre paa det forarbeide som er gjort. De norske kvinder har for lite aandelige intresser. Men forhaabentlig blir det et omslag her."

— — —

Fru Qvam har varit älskvärd sända vår tidning sin lyckönskan:

"Med venlig Hilsen og önske om, at Deres Blad maa bli til Gavn for Kvindernes Sag og til Glæde for Dem.

Overalt ser vi at Samhold er nødvendigt, hvis Kvinderne skal kunne gjøre nogen Indsats i sit Samfunds Styre og Stel.

Det det nu gjælder er Arbeide og atter Arbeide!

Kristiania nov. 1923.

F. M. Qvam.

ANN MARGRET HOLMGREN.

Var gång ett betydelsefullt förslag startas av kvinnor i Sverige, går tanken tillbaka till de två pionjärerna i den svenska kvinnorörelsen, *Fredrika Bremer* och *Sophie Adlersparre* f. *Leijonhufvud* — "Esselde".

Sannolikt ha dessa båda framsynta kvinnor någon gång, när de lät sin fantasi flyga utan tyglar, drömt om en frisinnad kvinnotidning, utgiven i Stockholm.

Ett är säkert — ett sådant organ saknades och hade behöfts 1856 när Fredrika Bremers revolutionerande kvinnosaksroman Hertha kom ut, och nedgjordes i pressen. Författarinnan vedervågade medvetet sin popularitet i hängiven kamp för kvinnornas frigörelse, viss om att Herthas idéer en gång skulle segra, när den förutsedda stormen hade lagt sig.

Segern kom fortare än Fredrika Bremer kunnat ana. När hon kom hem efter en femårig landsflykt, överraskades hon av den omvandling som skett i det allmänna tänkesättet i kvinnofrågor. Reformer och företag voro genomförda som allmänt erkändes vara frukter av de idéer som utsätts genom Hertha.

Bland det betydelsefullaste av vad som skett var att en kvinnotidskrift uppsatt, benämnd Tidskrift för Hemmet. Dess kvinnliga redaktion var anonym. Det skulle ha betraktats som ytterst olämpligt och osympatiskt om redaktriserna, Sophie Leijonhufvud och Rosalie Olivecrona f. Roos varit dristiga nog att sätta ut sina namn. De hade därför sökt att få tag i någon intresserad man, som ville åta sig redaktörskapet. När ingen sådan anträffades, som ville avstå från bestämmanderätten över vilka artiklar som skulle införas, beslöto damerna att tillkännagiva att företaget stod under ledning av en anonym redaktion!

I sin anmälan säga de att meningen vore att kvinnan skulle spela samma roll i tidskriften som i hemmet — "den av en tänkande, ordnande, renande ande, samverkande med det mera genomgripande och energiska element som tillhör den manliga karaktären. Vi tro att ingenting gott vinnes genom ensidighet, och det vore därför vår livligaste önskan att kunna vinna tänkande och upplysta så väl män som kvinnors intresse för vår sak."

Tack vare S. L—ds outtröttliga energi och brinnande ande blev Sveriges första kvinnotidskrift till. Hon var och förblev, även som gift, själen och ledaren i tidskriften liksom i så många andra stora företag till kvinnors bästa.

När vi nu välkomna den nya tidningen, redigerad av kända kvinnor med öppet visir, kunna vi ej önska den något bättre än att Fredrika Bremers och Sophie Adlersparres vidsynthet, universella fredskärlek och djupa hjärtegodhet måtte stå inskrivna på Tidevarvets fana.

Ann Margret Holmgren

SOPHIE ALBERTI.

Fröken Sophie Alberti, som här nedan sänder sin hälsning, är en kär vän för många svenskor. Hennes storartade livsverk, skapandet av Kvindelig Læseforenings magnifika hem, Kvindernes Hus i Köpenhamn, är ännu oöverträffat i Norden.

Med stor Glæde hörer jeg om den nye Tidning, som nu skal udgives af ædle, dygtige kvinder i Sverige.

Vi imödeser med varm Sympati og dyptfölt Forventning Fremkomsten af Tidevarvet. Hernede vil vi med stor Opmærksomhed lytte til, hvad der i Eders Kretser siges, önskes og haabes. Hjertelig tillykke med "Tidevarvet".

Köbenhavn 17.11.23

Sophie Alberti.

ANNIE FURUHJELM.

Fröken Annie Furuhjelm har i ett kvartsekel stått i förgrunden av socialt och politiskt liv i Finland, och torde vara en av de i Sverige mest kända och värderade representanterna härför. Såsom vice president i Världsalliansen för kvinnans rösträtt har hon sedan 1904 bevistat alla dess kongresser och blivit högt skattad inom de till densamma anslutna nationerna. Hon var den första kvinnliga ledamoten i finska lantdagen, och innehar fortfarande detta uppdrag.

Helsingfors november 1923.

I denna prövningens och självrannsakans tid vi nu genomleva, då demokratiens vinningar läggas på dissekerbordet, har kvinnorörelsen — själv ett resultat av det demokratiska likställighetskravet — inträtt i ett kritiskt skede, inte minst genom kvinnornas egen modlöshet. Det är stunden för "den vunna lyckans vemod", då så mycket synes annorlunda än det var då målet hägrade med det ouppnåddas hela tjusning. Nu om någonsin gäller det för kvinnorna att segt försvara den vunna positionen, att av drömmarna göra kött och blod, att ihärdigt och stilla arbeta på att ge tidevarvet ett nytt anlete av renare mänsklighet och positiv livstro och uttalar jag förhoppningen att den nya tidningen skall verka i detta syfte.

Annie Furuhjelm

En försländig kvinna
yr själv sina kläder. Detta är möjligt om man har en god och passande provdocka. Provbysten »IDEAL» tillverkas efter en ny, patentsökt metod, varigenom vem som helst kan erhålla en provbyst *efter sin egen* figur endast efter måttagning. Vid provning är denna byst idealisk medan den har *mjuk yta*, varigenom nålar kunna med lätthet insättas. Normalbyster finnas även i lager i storlekar 88, 96, 108 cm. bröstvidd.
Pris: Normalbyster ..... kr. 15:—
Måttbeställda ..... » 20:—
Vrid- och ställbar fot ... » 5:50
Till landsorten mot efterkrav. Till landsorten sändes måttschema på begäran. Besök eller tillskriv: »Provbysten Ideal», Wallingatan 44, Stockholm. Förvara adressen!

Sjuk- och förlossningshem.
Rönneberga gård å Lidingön, Stockholm. Tel. Lidingö 9 37.
Härligt beläget, moderata priser, bästa vård. Fritt val av läkare.
För läkare fria bilar.
Sveriges Husmodersföreningars Riksförbund.

Det är en gammalmodig åsikt
att tro, att elektrisk läkebehandling kan användas endast mot reumatism. *Högfrekvenselektricitet* och violetta strålar hava tvärtom en mycket vidsträckt användning för flera andra åkommor, såsom: *benåre, bulnader* och *varbildningar, inflammationer, blåskatarr, åronvärk* m. m. Många hava högfrekvensbehandling att tacka för befrielse från dylika plågor.
Högfrekvensapparaten »VIGÖR», som är av egen tillverkning, betecknar höjdpunkten ifråga om *välgjort arbete, elegant utseende* och *prisbillighet*. Säljes med garanti. Broschyr och intyg på begäran.
J. SELANDER, Wallingatan 44, Stockholm. Tel. N. 247 90.

---

ed optimistisk glädje över all makt ch härlighet som fanns i begreppet "honneur". Men allteftersom sambetet fortskred, kom det sordin på lädjen. La Rochefoucauld trodde nämgen inte på hedern. Han trodde på goismen som grund för allt mänskligt aandlande. Han blåste sitt tvivels vind ver hennes entusiasm. Pessimismen, den ohygglig tomheten, det förfärliga intet — Le Néant — livsförnimmelsens eskaste bottensats, *den* var det La Rochefoucauld droppade ned i bläckbornet hos fru La Fayette. Romanens lutkapitel, där hjältinnan säger nej av goistiska skäl, av månhet om sig själv och sitt framtida lugn, tillskrives La Rochefoucaulds penna. *Så* såg han människorna.

Just därför att i romanen passionen är framställd så överväldigande mäktig, att den fullkomligt nedbryter de handlande personerna, tvivlar en nutidsmänniska på att bokens tema, eller tes, om hedern är riktig. Man ställer åtminstone under debatt, om det i själva verket var hedersbegreppet, som var kraftkällan i den segerrika striden? Det förefaller inte oss numera så sannolikt som det gjorde författarinnan. Boken talar inte till oss i främsta rummet om hederns makt, utan om något helt annat. Nutidsbelysningen drar fram ur dunklet andra motiv inom hjältinnans bröst än "l'honneur"

Vart sekel skaffar sig ett litet tu skott i människokännedom. Psykologien och biologien göra sina landvinningar. Även snillenas intuition kan kompletteras under århundradenas gång. Vad vi särskilt ha andra föreställningar om än man hade förr i världen är *emotionens* betydelse. Vår tid lutar åtron, att det är känslobetoningen, införståndet, som avgör i striden mellan de obetydligaste tankar och handling så väl som mellan de livsavgörande.

Författarinnan hade rätt i att individen behöver motiv för att besegra passionen. Men inlärda begrepp och nyttighetsberäkningar äro relativt utvärtes ting. När de verkligt allvarliga striderna och frestelserna komma, drivs individen, om ej annars, till sitt innersta centrum, till emotionen, för att söka räddning. Fru de La Fayette tog, enligt min övertygelse, fel i att ett hedersbegrepp, som ej bottnar i en djup känsla, kunde ge prinsessan de Clèves kraft att handla som hon gjorde.

Religion, plikt känsla och lidelse ha skapat heroism och förmått människor att ge sina liv. Dessa ord ha då varit omskrivningar för emotioner starkare än självbevarelsen. Även lidelsen behöver ett motgift lika starkt som sig själv för att vika. Den kan inte besegras av en intellektuell föreställning.

Fru de La Fayette låter sin hjältinna vid makens död bli så förtvivlad, att hon nästan förlorar bruket av sitt förstånd. När mannen är borta, har hon ej längre kraft och håg att leva — fast hon är fullkomligt oskyldig i hans död. Är detta symptom, som ens det mest upphöjda hedersbegrepp kan framkalla?

Hela skildringen av förhållandet till mannen är sann och övertygande. Författarinnan måste ha tagit sin hjältinnas lidande ur verkligheten, sett och förstått sönderslitandet av ett hjärta ägnat åt två föremål. Men i stället för att kalla konflikten för dess rätta namn — en olikartad, men lika stark kärlek för två män — har hon som barn av sin tid, traditionellt och konventionellt skildrat striden mellan dessa två känslor som en strid mellan passionen och hedersbegreppet.

Väl en gång grubblande över detta slags kärleksöde, möter man det till sin förvåning ej så sällan i litteraturen. Jag vill blott erinra om Wells bekanta roman "The passionate friends". Där låter han sin hjälte skriva ned en självbekännelse för att den skall bli hans älskade son till lärdom. Fadern vill förklara för gossen, hur det kommer sig att han älskat *både* hans mor och en annan kvinna. Med följande ord blottar han sitt delade hjärta: "Du ser min käre son, att det finns två slags kärlek. Vi använda samma ord för mycket olika saker."

Även i verkliga livet måtte, i högre eller ringare grad, hjältinnans kärlekskonflikt tämligen ofta ha sin motsvarighet. Hur annars förklara bokens framgång genom seklen? Ty den är ej egentligen, vad man kallar spännande. Den består mest av långa resonemang. Handlingen är föga händelserik. Styrkan ligger i bokens själva ande, som är gripande tragisk.

När man läser Prinsessan de Clèves erinrar man sig ofrivilligt filosofen von Hartmanns ord: "Kärleken är en dämon, som visar sin makt genom mord, självmord, galenskap, krossade existenser. Dämonens makt är icke ett narrspel, ett romantiskt skämt, utan fullkomligt reell, han är en verklig dämon, som kräver ständigt nya offer."

En sådan roman som Prinsessan de Clèves kan räknas till pessimismens finaste litterära blommor. Under bilden av ett hjärta, söndrat mot sig självt, och förgörande sig självt, visar boken förnuftlöshetens fasa i den livets verkstad, som heter mänskligheten.

Den blev en genombrottsroman, som erövrade nytt land åt det psykologiska förståendet. Den kan omskrivas i en fråga, ett fullt modernt nödrop: Hur skall individen undkomma den lidelse, som ödelägger hans tillvaro?

Fru de La Fayette ämnade skriva om *hederns härlighet*. Hon kom att skriva om *kärlekens förfärlighet*.

Rick Steinberg

Om man bedömer kärleken efter det mesta av dess verkningar, liknar den mera hat än tillgivenhet.

La Rochefoucauld.

ANMÄRKNINGAR
AV
·K·J·

Den sista damsadeln.

Vilket år var det? Sådana kulturhistoriska data borde man ha upptecknade åt eftervärlden, som fasta punkter att betvivla och debattera. Men hur kunde jag veta, sista gången den sista damsadeln travade förbi mig, att den nu äntligen fortsatte raka vägen ut till det förgångna!

Jag hade vaktat den i åratal, jag kan gärna säga omhuldat den med sympatetiskt bekymrat intresse. Inte för att den i sitt väsen ägde någon charm för mig: så långt jag minns tillbaka har jag betraktat damsadlar med misstro och vedervilja. Men denna sista, denna dömda och försvinnande, vädjade till mitt hjärta med sin desperata tapperhet. "Gå på bara!" hetsade jag; "föranstalta folksamlingar, låt dig bestirras och beskrattas. Därmed återlöser du dig från århundradens korrekthet och förnyar i dödsstunden den chock du tvivelsutan vållade ett ärbart borgerskap vid ditt första uppträdande i samhället"...

Men den var ju för gammal och ospänstig, den orkade inte bära uppseende utöver en viss försynt grad och den gick bort innan den hade hunnit väcka offentlig skandal. Jag älskar att tro att det skedde en fager höstdag, ty denna sista färd synes mig fordra en pomp av brinnande lövkronor och blåa töckens rökelse och silvergyllne mattor.

Emellertid försiggick omkring den sista damsadelns långa agoni en brådskande evolution, vars särskilda stadier en iakttagare svårligen hann med att urskilja. Den började med det blyga knepet att klyva ridkjolen itu och lyktade med att framföda en ny ras av ryttargestalter.

Det är inte på hästryggen de studeras bäst. I denna position skiljer de sig inte påfallande från andra kavaljerer. Man skall se dem utanför tjänstgöringen, promenerande på östermalmska gator och avenyer. En livgardist i all sin stass tar sig inte ut som en av dem, och all kvinnlig prakt blir trasgrann inför deras osmyckade och sakligt stränga uniform. Ty "jene himmlischen Gestalten, sie fragen nicht nach Mann und Weib". Idealfigurer är det, upphöjda som små barn och änglar över de världsliga grova klassifikationerna. Mitt i ljusa förmiddagens gatuprosa förkroppsligar de en romantisk vision som för några mänskoåldrar sedan svävade över litteraturens höjder. Mignon har hyfsat sig till tailormade och Tintomara trampar marken lätt och elastiskt visserligen som ingen annan bärare av höga och sporrbesatta stövlar men tillika absolut vederhäftigt. Avgjort är typen förädlad.

Men med ögonfägnad och poetiska associationer är inte allting sagt. Något oroande och förbryllande omger fenomenet. Vad betyder den gåtfulla obemärkthet i vilken denna dristiga nyskapelse har kommit till och frodas? Ansträngt lyssnade jag från den ifrågavarande evolutionens begynnelse efter ekon av presskanonader, diskussionsmöten, opiniönsyttringar, upprörda broschyrer och officiella utlåtanden. Inte ett ljud förnams. Bara den staekars sista damsadeln demonstrerade sin stumma och misströstande protest runt Djurgården.

Det skall nog aldrig kunna tillfredsställande utredas hur dessa trotsigt nya siluetter så smärtfritt och obeaktat infogade sig i samhällsbilden. Pennskaftet skulle ha sagt att de "smög sig in som ett tryckfel".

Besinnar man ur vilka fällor och bojor de har sparkat sig loss, och det så raskt, måste man högtidligt förklara dem värdiga de skrän och ruttna ägg som bör hedra varje emancipationsdåd. Vilken hjärtskärande syn var inte förra seklets ryttarinnetyp, hon som spökar i våra barndomsminnen och galopperar så överdådigt genom gamla illustrerade tidskrifter! Här hade en ymnig bödelsfantasi sörjt för anordnandet av mesta möjliga risk, pina och hjälplöshet. Likafullt ansågs denna misshandlade och åbäkliga varelse för en mänsklighetens praktblomma; poeter lovsjöng henne som en uppenbarelse av stolt frihet. Hon var kort sagt en särdeles elakartad humbug.

Profeterar någon att damsadeln kommer igen så svarar jag: allt lik tittar. Men den är stendöd sin idé, och vill man lära ung domar att rysa så skall man för dem att bese den i Nordiska museet, högreståndsavdelningen.

Idéernas vandring.

(Forts. fr. sid. 1.)

Var och en om vet, vilken fond av idealitet, av hjältemod, och kraft att uthärda, som inneslutits i det vapenlösa motståndet och vilka förhoppningar som knut'ts kring det, vilka löften från ledningen bakom fronten som gåvos dem, som stodo ute i dess frontlinje, måste upprörasi sitt innersta över ett sådant konjunkturpolitiskt sätt att bedöma den gärning, som under de långa månaderna från årets början till kapitulationen gjordes vid Rhen och vid Ruhr. Men betraktelsesättet är så typiskt, så allmänt, att det tvingar en att tänka igenom och efter ringa förmåga göra upp en egen räkning med det vapenlösa motståndet.

Vad vidkommer det då idén i sig, vad som hände vid Rhen och Ruhr? Den som tror, att man endast bör sätta andens makt mot våldet bör fasthålla därvid oavsett följderna. Ja. Men i tron på idén är ofrånkomligt innesluten tron på dess seger. Jag måste tro, att den är insatt i riktning med den stora världsutvecklingen. Jag måste tro, att jag kan knäcka våldet till sist genom att icke böja knä för det. Jag måste tro att mördandets period i mänsklighetens historia kan ta ett slut. Annars upplöser sig idéns kropp och idén försvinner oåtkomlig i det blå. En ledare för de pacifistiska arbetarpartierna i England talade en gång med hänförelse om den dag, som han hoppades att få skåda, då England skulle avväpna utan att vänta på att andra stater gjorde detsamma och genom denna storartade handling av förtroende till Gud och mänskligheten skapa sig en moralisk ledareställning i världen. Denna vackra bild var typisk för hur människan drömmer sig idén förkroppsligad. Var det underligt därför att vi, när det vapenlösa motståndet uppträdde, icke kände igen idén i dess blodiga och smutsiga höljen?

Det skulle ju helst ha etablerats frivilligt och icke valts i brist på vapen. Det skulle helst icke ha fläckats av sabotageakter, det skulle genomförts av alla utan baktankar på egen fördel, ja i medvetet tjänande av idén. Och helst skulle icke förhistorien, tidigare avsnitt i Frankrikes och Tysklands gemensamma historia, ha legat som en skugga däröver.

Där skulle varit klara linjer och inte denna hopplöst förvirrade och komplicerade verklighet.

Men sedan vi sopat bort alla förutfattade föreställningar, stå vi likväl inför det faktum, att det vapenlösa motståndet genomfördes av Rhen- och Ruhrbefolkningen i tre kvarts år mot en makt som militärt hade den fullständigt i sina händer. Detta har skett i Europas historia och kan icke förbli utan följder för dess framtid.

I början av detta år hade Tyskland och Frankrike efter en rad av outsägligt dåraktiga handlingar, efter att turvis ha pinat och plågat varandra, kommit till den punkt då varderas bild av motparten var så vidunderlig, att det inte längre gick att underhandla. Frankrike marscherade då in för att göra sig betalt in natura och i penningar av Tysklands viktigaste kolområde och industriområde, vapenfabrikationens forna centrum.

Tyskland hade nu tre vägar att välja på: att motståndslöst låta fransmännen inrätta sig i Ruhr, att sätta sig till vapnat motstånd, att göra vapenlöst motstånd.

Den franska formeln var denna: l'Allemagne ne paiera qu'a mesure que force est excercée sur elle. Tyskland betalar endast så mycket som det tvingas att betala. Hade Tyskland här gett efter, hade den psykologiska nyckel Frankrike satte i dess lås visat sig kunna öppna det, då hade Tyskland varit moraliskt dömt av sig självt och av världen. Det är möjligt, att en parlamentarisk majoritet kunnat samlas kring en regering, som fört denna politik, men de närmast berörda, westfalerna själva, skulle, som det visade sig, icke varit att få med. Icke utan strid gingo de in på att arbeta åt fransmännen, vilkas plan att utkräva skadeståndet genom inmarschen i Ruhr syntes dem alltför påtagligt orättfärdig och orimlig. Strid var alltså oundviklig. Hur skulle det varit, att då på stället sätta väpnat motstånd mot den inträngande franska armén?

Det hade varit att prisgiva vänstra Rhenstranden och — högra Rhenstranden, den senare militärt behärskad från franska ockupationsarméns ställningar på den vänstra. Det hade varit att göra Ruhrområdet till krigsskådeplats, att få de sista kolgruvorna förstörda så som Nordfrankrikes äro det, att få Polen i ryggen. Frankrikes hela förkrossande militära maktmöjligheter skulle kommit i rörelse. Om Tyskland apterat sin flygflotta för militära ändamål, skulle detta givit Frankrike, som redan förut sett den med stor misstro, en präktig förevändning att göra Tyskland till skådeplatsen för ett luftkrig.

Det vapenlösa motståndet, som blev det självfallna, till en början oreflekterade svaret på den nya utvidgningen av ockupationen, har alltså hållit bundet oerhörda förstörelsemöjligheter.

Det är sant att man trodde att det vapenlösa motståndet skulle kunna bli en politisk faktor att räkna med, ett vapen för vars utlämnande Tyskland kunde betinga sig vissa villkor vid underhandlingarna. Möjligen har det också vid någon tidpunkt varit så. Det beror på huruvida det franska modet att framhärda känt till några avmattningens ögonblick eller icke. Det tillhör dess inre, hemliga historia.

Det passiva motståndets stora huvuduppgift, sedd från pacifistisk ståndpunkt, var att just binda krigsfaran, skaffa andrum, stimulera och samla moraliska och förnuftiga krafter bakom de båda frontlinjerna, i England, i Amerika, så att de kunde gripa in och ta hand om situationen. När världen utanför förblev orörlig, när det Frankrike, som vi gärna kalla det rätta Frankrike, blev orörligt, och när Tyskland bakom den vapenlösa fronten icke orkade stå kämparna bi och ta kål på alla privata skumraskmanövrer, då var utgången given.

Det passiva motståndet kund icke utan hjälp och förstärkning hålla ut i det oändliga. Det kostade för mycket, för stora summor av lidande och penningar. Det var en handling av förtvivlans mod att framhärda i tre kvarts år därmed.

Poincaré vann alltså slaget, och samtidigt gledo segerns frukter honom ur händerna.

Motståndet mot den franska förvaltningen i ockupationsområ-

Sin egen sömmerska

blir den, som har en moderu Husqvarna symaskin, och lärt att utnyttja dess förtjänster.

Den mångfald olikartat syarbete, som kräves i ett välordnat hem, utföres lätt, snabbt och väl på Husqvarna, *den enda svenska symaskinen.* Stoppning, lagning, märkning och finare handarbeten gå fortare och bliva mindre ansträngande för ögonen, än om de göras för hand.

Husqvarna Symaskin

Försäljas på bekväma avbetalningsvillkor eller per kontant mot hög kassarabatt av Husqvarna depoter.
Katalog på begäran gratis och franco.

är och förblir bäst och betalar sig själv på kort tid.

HUSQVARNA VAPENFABRIKS AKTIEBOLAG
HUSKVARNA.

FREDRIKKE MØRCK.

Det er med inderlig og oprigtig glæde jeg hilser budskapet om at frisinnede svenske kvinder skal faa et organ for sin store og omfattende virksomhet, den jeg altid med tak og beundring har set op til.

Likesiden den forrige tidning "*Rösträtt för kvinnor*" gik ind, har det været mig et stort savn ikke at ha et svensk tidskrift som holdt mig à jour med de mange reformer paa den svenske kvindebevægelsens omraade, saa jeg igjen kunde berette om det altsammen til mine norske læsere.

Jeg föler mig forvisset om at "*Tidevarvet*" under sin dygtige og höit ansete redaktör vil finde vei til mange svenske hjem og bringe bud om det store kulturarbeide landets egne, saavelsom de mange andre landes kvinder, har utrettet og fremdeles utretter til gagn for nutidens og fremtidens unge piker, for mödrene og barna, til samfundets bedste og fædrelandets vel. Maatte det inspirere dem til at slutte sig til vore rækker, som hittil ikke har forstaat hvad det gjaldt! Og maatte tidskriftet overalt hvar det finder vei, bringe velsignelse til alle!

Kristiania nov. 1923.

Fredrikke Mørck
Redaktör av "Nylænde".

Koka ej kaffe!

utan brygg det i våra

Kaffebryggar

då Ni erhåller ett absolut klart och synnerligen välsmakande kaffe.

Till salu i alla välsorterade järn- och bosättningsaffärer

Nickelfabriks A.-B. Gottfrid Carlsso

Tel. 2 80. 12 80. ESKILSTUNA. Tel.adress: Nicke

det är uppgivet, men det finns ingenting att förvalta. Motståndet mot fransmännens övertagande av järnvägarna är uppgivet, men även om driften kunde hållas i gång, vilket den icke kan, vad har järnvägen för betydelse annat än som del i en större fungerande organism? Fransmännen få upprätta sin tullgräns, överta skatteväsendet, posten, ja alla samhälleliga funktioner. Var så god, men vad tjänar det till, när näringslivet är förlamat. Bakom alla institutioner måste dock alltid finnas människor. Men de orka icke mer.

Den tyska ordningsmaktens makt är bruten; ersätta den med sin egen ha fransmännen, vad alla telegram visa, icke kunnat.

Det enda de ha i sina händer är rättsväsendet eller straffutmätningsväsendet. De ha trots kapitulationen ännu 4,000 tyskar i sina fängelser och makt att behålla dem där. Men den glädjen betala de med aktningen för sitt rättsväsen.

Frankrikes negativa vinst är Tysklands desorganisation och upplösning. I Frankrike råder segerstämning. Folket märker icke i sitt dagliga liv några menliga följder av politiken, tvärtom. Det ser icke risken att såsom ett land som i mycket stor utsträckning lever på lyx- och turistindustri förstöra världens välstånd och förverka dess välvilja.

Men icke heller här ligger den djupaste förlusten. Den ligger i den förstening, som nu efter krigets lidanden, och efter segern hotar dess själ. Frankrike stelnar i en kult av Frankrike. Det är en process rakt motsatt den som Tyskland genomgår, men knappast mindre hemsk.

Om Frankrikes seger icke är någon verklig seger, så är Tysklands nederlag för den skull icke mindre förfärligt. Vi se dagligen prov på att det icke kan bäras politiskt, ekonomiskt, moraliskt. I denna förvirring tappas bort den bragd som folket vid Rhen och Ruhr utfört, det är därför det känns som en plikt att söka slå fast den.

Sedan alla förbehåll för säkerhets skull gjorts för dem, som gingo med av slöhet, av rädsla för opinion eller med baktankar, står fast, att det vapenlösa motståndet bars upp av en verklig rättskänsla, en övertygelse om att inmarschen i Ruhr inte var det rätta sättet att utkräva skadeståndet. Några få visste att de tjänade idén, att de voro med i kampen mot militarismen. Andra vunno under tjänandet av den okända idén klarhet däri.

Många djupa erfarenheter, dem nutidsmänniskorna behöva, gjordes, ja göras där nere i de djupaste djupen. Skola de kunna räddas åt framtiden! Man vet icke, hopplösheten, känslan av att vara övergiven, kryper över och förtär de tappraste hjärtan nu, de hittills ståndaktiga. En tysk man stod nyligen upp i en församling och höll ett välkomsttal till den yttersta dagen, dessa människors tanke finner icke längre tillräcklig vila vid den egna döden, den behöver alltings förintelse för att få ro.

Det är som om någon oersättlig klenod hölle på att försvinna i djupen, man ser det, man vet icke vad man skall göra för att rädda den. Erfarenheten, att man kan bryta våldets makt genom att vägra erkänna den, hemligheten med andens seger, föraktet för militarismen med hela dess farliga upptåg och utklädning, skola alla dessa erfarenhetsvinster blott dränkas i förtvivlan? Vi behövde dem dock så väl för den kamp på liv och död, som förestår.

Törs man ännu tala om en kamp mot militarismen? Har den inte segrat över hela linjen!

Med den snabbhet, som är karaktäristisk för ett sista skede, löper den sin bana ut. Den har nu drivits så långt, att den måste stupa på sin egen orimlighet, antingen innan den förgjort folken eller efteråt. Någon tredje möjlighet gives icke.

Det är naturligtvis icke en händelse eller en slump, att det passiva motståndet uppträder på en punkt i vår historia. då kriget praktiskt taget är en omöjlighet, medan människorna blivit alltför skickliga i konsten. Den mänskliga hjärnan arbetar snabbt på lösandet av det tekniska problemet att tillintetgöra det mänskliga livet och är snart framme därvid. Men det politiska handlandet utgår icke från, räknar icke med detta faktum, utan rör sig med föreställningar från tider då förstörelsetekniken stod på ett relativt oskyldigt stadium. Det vapenlösa motståndet var ett famlande försök att ta konsekvensen, det misslyckades, och det land, som prövade det, tar redan i ord och gärning avstånd. Där äro vi nu. Ett avsnitt är avslutat, nu gäller det framtiden.

Elin Wägner

Vägen västerut.

Av Signe Bergman.

Det är kanske att betrakta som ett gott omen, att nästan samtidigt med att Sveriges kronprins för andra gången hemför en engelsk brud och därmed, som en engelsk tidning uttryckt det, en ny länk fogats till den kedja av vänskapliga förbindelser, som knyta England till Sverige, ser de liberalt tänkande, politiskt fullmyndiga svenska kvinnornas egen tidning dagens ljus. Det är nya möjligheter, som genom båda dessa tilldragelser öppna sig. För den nya tidningen, om den över huvud vill fullfölja liberalismens och kvinnosakens bästa traditioner, gäller det framför allt att upptaga och utveckla förbindelserna just med det land på andra sidan Nordsjön, varifrån de förnämsta av nyare tiders stora humanitära, kulturella och socialpolitiska rörelser lett sitt ursprung; med det folk, som framför andra visat sig besitta just de egenskaper, varav tiden är i behov.

"Jag tackar England för den härliga åsynen av ett folk, som reser sig självt i medvetande om sina egna krafter och med intet lägre mål än det allra högsta i mänskligheten", så uttryckte Fredrika Bremer det avsked till England med vilket hon avslutde den artikelserie, som nu i bokform och under titeln England om hösten år 1851 efter 70 år finnes tillgänglig för svensk publik. Samma ord skulle med samma rätt kunna sägas den dag som är, och det tillkommer i första hand Fredrika Bremers direkta arvtagare, liberalismens och kvinnofrigörelsens förkämpar i vårt land, att öppna vägen för en ny, vidgad och fördjupad förståelse för allt det stora i den engelska folkkaraktären av vilken vi ha så mycket att lära.

Frågan om ett närmare samband mellan Sverige och västmakterna, enkannerligen England, blev som aldrig förut aktuell genom världskriget, då de olycksdigra följderna av en felriktad och alltför ensidig svensk utrikesorientering kom att framträda i full belysning. Även från engelsk sida insågs, att en ändring i rådande förhållande måste åstadkommas, och de senaste åren ha glädjande nog sett, hur de kulturella förbindelserna de båda länderna emellan blivit allt livligare. Samtidigt ha rapporterna från rådsförsamlingen i Genève visat, hur också där ett lyckligt samarbete etablerats mellan Sveriges och Englands representanter, Branting och lord Robert Cecil, som i ett flertal stora och avgörande frågor enat sig i gemensamt uppträdande. Det är uppenbart att ingenting är naturligare än ett samarbete mellan två folk som det svenska och det engelska, vilka i själva verket ha så mycket gemensamt, men vilka länge stått som främlingar för varandra till stor del beroende på det förhållandet, att direkta förbindelser i det stora hela saknats, och att kontakten dem emellan till förfång för en rätt förståelse på viktiga punkter uppehållits genom förmedling av en tredje part.

Den som skriver dessa rader hade för några år sedan tillfälle att i en enquête i en stockholmstidning skissera ett program för vår utrikespolitiska orientering. Vid granskningen av de önskemål, som då uppställdes såsom de mest näraliggande, finnes det några, som i detta sammanhang synas väl värda ett förnyat påpekande. Särskilt då vad som inrymmes under rubriken språk- och kommunikationsfrågor. I det nya skolprogram, som kommer att framläggas till antagande för vårt land, bör det ligga alla framstegsvänner om hjärtat, att det utländska språk, som blir det grundläggande, verkligen blir det, som kan bereda sina utövare det rikaste och mest önskvärda kulturutbytet. Engelskans rangplats i detta avseende torde icke kunna bestridas. Men skolundervisning är icke nog; jämsides med denna bör genom statsanslag och stipendier möjlighet beredas i långt större utsträckning än hittills för studieresor till England för alla slag av yrkesutövare och arbetare, hjärnans såväl som handens, män såväl som kvinnor.

Vad kommunikationerna de båda länderna emellan åter beträffar, så är en daglig ångfärjeförbindelse fortfarande det yttersta önskemålet. I avvaktan på att en så stor och genomgripande förändring kan genomföras måste vi uppställa som en fordran, att våra engelska förbindelser icke äro sämre än t. ex. Norges och Danmarks, och att vi direkt och utan att behöva utsätta oss för onödigt obehag, väntan och tidsspillan på kontinentens alltjämt osäkra färdevägar kunna från svensk hamn nå engelsk.

För att i möjligaste mån uppehålla jämnvikte ni kulturutbytet bör också från svensk sida tillfälle beredas för engelska män och kvinnor att idka studier i vårt land, men även — och detta är lika viktigt — att här söka vila, rekreation och tillfälle till sport. För att detta senare skall kunna ske fordras dock först en genomgripande reorganisation av vårt hotell- och turistväsen med därmed sammanhörande reklamväsen för att göra Sverige bättre känt och uppskattat av en turistpublik, som vi å vår sida icke ha råd att undvara.

Som en viktig gren av spridandet av kännedomen om Sverige må även framhållas önskvärdheten av upprättandet av en svensk förlagsverksamhet i England, genom vars förmedling det bästa av vårt lands litteratur i goda översättningar kan vinna insteg hos en anglosachsisk läsekrets.

Att vägen för mottagande av svenska kulturintryck redan är beredd i England, därom ha vi på det yttersta i dessa dagar fått glädjande bevis. Den blivande konstutställningen i Burlington House och det föreslagna operagästspelet i Covent Garden äro två händelser, vilkas betydelse icke kan överskattas och värda allt understöd från svensk sida.

Det "stolta Albion" har räckt ut handen, och det är för oss att ta emot den. Genom att härtill vara behjälplig kan Tidevarvet göra en insats av värde i kulturutvecklingen.

Signe Bergman

MÖTESPLATSEN

"Södermanlands länsförbund av Frisinnade Kvinnors Riksförbund." Kan man tänka sig ett tyngre namn! Måste inte det, som döljer sig bakom detta namn. också vara någonting tungt och tråkigt! Men det är det inte. De, som voro med om detta förbunds årsmöte i Nyköping den 20 och 21 oktober tyckte inte det var ledsamt alls. Det gav både behållning och glädje.

Lördagen den 20 samlades de frisinnade sörmlandskvinnorna och andra intresserade på Stora hotellet för att höra fru Ellen Hagen tala om "Kvinnorörelsen och några av dess förkämpar". Föredraget formade sig i huvudsak till en skildring av Susan Anthonys liv och kamp för kvinnosaken men berörde även dess härolder i Sverige, England och Frankrike. Talarinnan slutade sitt anförande med att understryka, att vår generations kvinnor böra känna tacksamhet inför det arv som kvinnorörelsens förkämpar givit.

På söndagsmorgonen samlades mötesdeltagarna vid ruinerna av Nyköpingshus för att taga dessa och det därinvid befintliga museets samlingar i skärskådande under välvillig ledning av museiintendenten doktor Martin Nilsson.

Frampå förmiddagen hölls årsmötet under fröken Elisabeth Tamms ordförandeskap. Hon är förbundets själ, och vi äro allt en smula stolta över att det just är vi, som ha henne. Förbundet fattade beslut om att anordna en föredragsturné i länet samt en kortare samhällskurs.

Doktor Ada Nilsson höll ett fö-

Årets linskörd

har betydligt försenats genom sommarens regn och kyla, men den antages bliva normalt god.

För *"Riddaren i grönt fält"* — HOLMA-varornas välkända märke — sorteras linet med urskillning och sakkunskap.

Sorteringen är nämligen nödvändig för att linet skall bliva jämnt, bastrådarna lika långa, lika grova eller fina, lika starka så att de vid spinningen giva den jämna, fina tråd, som är en av förutsättningarna för att kunna framställa ett fabrikat av HOLMAS kvalitet. Lägg härtill att HOLMAS speciella tillverkningsmetod låter varje tråd i den färdiga vävnaden behålla sin ursprungliga slitstyrka, så förstår Ni varför just HOLMA fabrikat kommit så i ropet.

HOLMA

DUKTYGER
SERVIETTER
HANDDUKAR
LAKANSLÄRFT

"RIDDAREN I GRÖNT FÄLT"

HOLMA fabrikat tillhandahålles i alla välsorterade vävnads- & manufakturaffärer.

HOLMA-HELSINGLANDS LINSPINNERI- & VÄFVERI A.-B.
MADANGSHOLM.

DET SANNINGSÄGANDE BARNET

Det sanningsägande barnet satt i en vrå i sin faders arbetsrum och såg i en bilderbok.

Fadern, som var ordförande i en kommitté för en bröllopsgåva till kronprinsen, var sysselsatt med att kvittera postanvisningar. Det ringde på telefonen och barnet lyssnade, under det samtal, som följde.

Ordföranden: Förlåt, hur var det? Jaså, konstnären X, goddag, goddag herr X, jo vi är naturligtvis alltid tacksamma för goda idéer. Nej, kommittén har inte bestämt sig. Jo, jag skall notera det? En tavla alltså, föreställande ett typiskt svenskt novemberlandskap, och kronprinsen är *så* förtjust i den, men han har inte haft råd att köpa den. Tackar, ja vi återkommer kanske, herr X, och 5,000 kronor, jaha.

Barnet återgick till sin bilderbok och fadern till sina postanvisningar. Men han hade ej hunnit skriva sitt namn mer än en gång, då telefonen åter ringde. Denna gång blev dock samtalet kortare. Jaså, en samling kopparstick, som tillhört Carl Gustaf Tessin, kronprinsen är förtjust i dem, men har ej råd att skaffa sig dem, tackar, jaha, vi skall be att få återkomma.

Efter ytterligare telefonsamtal och personliga besök, hade ordföranden på sitt bord en lista av följande utseende:

Novemberlandskap . . .	kronpr.	förtj.	ej	råd	att	skaffa.
Kopparstick	»	»	»	»	»	»
Äkta gobeläng	»	»	»	»	»	»
Gammal silverstandsbål .	»	»	»	»	»	»
Vårlandskap	»	»	»	»	»	»
[illegible] Kalipyros . . .	»	»	»	»	»	»
[illegible]	»	»	»	»	»	»
[illegible], [illegible] . . .	»	»	»	»	»	»
[illegible], prisbelönt	»	»	»	»	»	»

Barnet, som stilla lyssnat till alla samtalen, upphov slutligen sin röst och sade: skaffa sig den där kronprinsessan, när att skaffa sig den där kronprinsessan, när han var så förtjust i henne.

---

redrag över ämnet: "En av våra närmaste uppgifter", varvid hon framhöll, att frisinnade kvinnor, som på sitt program upptagit målmedveten befolkningspolitik, böra arbeta för förbättring av spädbarnsvården och för blivande mödrars upplysning, bl. a. genom upprättande av förlossningshem, anställande av barnavårdskonsulenter och anordnande av upplysningskurser.

Både lördagen och söndagen intogos gemensamma måltider med angenäma samkväm i följe.

I. O.

Östergötlands länsförbund av F. K. R. höll årsmöte den 11 nov. i Norrköping å hushållsskolan Margaretas festvåning.

Vid val blev länsförbundets styrelse: fru *Eva Hansén*, Linköping, ordförande och sekreterare, fru *Anna Alsterling*, Linköping, kassaförvaltare, fröknarna *Betty Olsson* och *Hanna Corne*, Norrköping, fröken *Erika Häckner* och fru *Signe Törnqvist*, Motala, fröken *Olga Andersson*, Söderköping, fru *Sigrid Netz*, Mjölby, friherrinnan *Louise Adelsvärd*, Åtvidaberg, samt fröknarna *Agda Bengtsson* och *Anna Eriksson*, Herrestad.

Till suppleanter i Centralstyrelsen valdes fröken Betty Olsson och fruarna Lisrie Grönvald och Märta Hellström, Norrköping, samt fröken Erika Häckner, Motala.

Därpå vidtog en livlig diskussion över ämnet "Viktiga befolkningsfrågor", vilken inleddes med ett anförande av dr Ada Nilsson, Stockholm.

Efter förhandlingarnas slut vidtog ett angenämt samkväm, varvid förekom musik och sång samt redogörelse för Göteborgsmötet av fröken Betty Olsson.

Nästa länsförbundsmöte skall hållas i Linköping.

E. H—in.

Blekinge länsförbund av Frisinnade Kvinnors Riksförbund hade den 4 nov. årsmöte i Ronneby. Mötet, till vilket representanter från hela länet infunnit sig, öppnades av ordf. fröken Ebba Holgersson, Johannesbus. Efter att ha redogjort för Riksförbundets organisation, det nya programmet och stadgarna, klargjorde ordf. Riksförbundets ställning till det frisinnade partiet efter dettas sprängning och hänvisade till den vid Göteborgsmötet i juni månad enhälligt antagna resolutionen.

Därefter meddelades att Blekinge länsförbund för närvarande består av lokalföreningar i Karlskrona, Karlshamn, Sölvesborg, Jämjöslätt, Johanneshus och Nättraby. Dessutom finnas till förbundet direkt anslutna medlemmar samt ombud på en del orter.

Till ordf. för år 1924 valdes fröken Ebba Holgersson. Diskussionen om arbetet under den kommande vintern blev livlig. Ordföranden och fröken Magda Thulin åtogo sig hålla föredrag inom länet dels i de redan befintliga sammanslutningarna och dels för att få nya sådana till stånd.

Det offentliga mötet rönte stor anslutning. Programmet upptog musiknummer och sång av fröken Maja Höckert, varefter fru Elin Wägner talade över: "Idéernas vandring", varav första delen återfinnes i denna tidning. Den fulltaliga publiken åhörde med andakt och det varmaste bifall följde.

Efter det offentliga mötet samlades länsförbundets medlemmar till gemensam middag å Stadshotellet. Härunder talade fröken Holgersson för länsförbundet och fröken Kruse frambar i hjärtliga ordalag ett tack till fru Wägner och ordföranden.

E. H—son.

Uppsala Frisinnade kvinnor hade den 9 nov. inbjudit likatänkande från länet till ett möte å Fenix. Där talade bl. a. doktor *Ada Nilsson* om Riksförbundets uppkomst och utveckling till sin nuvarande fristående, starka ställning. Inför splittringen inom Frisinnade Landsföreningen angående förbudsfrågan håller dock F. K. R. fortfarande samman.

Fru *Ellen Hagen* redogjorde för Tidevarvet, vad den vill och hur den vill söka utföra sin stora uppgift.

Angående teckning av aktier och prenumeration lämnas alla upplysningar för länet av ordföranden i Uppsala F. K., *fru Märta Tamm-Götlind*, tel. 30 10.

ETT FREDSPRIS.

Dr Ellen Pendleton, president vid Wellesley College, är den kvinnliga medlemmen i den av sju personer bestående juryn, som har att avgöra vem det amerikanska fredspriset på 10,000 dollars skall tillfalla. Mr Edward W. Bok från Filadelfia har utlovat detta pris för den mest praktiska plan efter vilken Förenta Staterna kunde samarbeta med andra nationer för att åstadkomma en varaktig fred.

I internationella kretsar är dr Pendletons lärareverksamhet mycket känd och uppskattad.

ENIGHET OCH SPLITTRING.

De nationalliberala och de oberoende liberala i England ha beslutat uppträda vid de förestående allmänna valen som ett enda frihandelsvänligt parti. Högerregeringen, som fruktar det liberala samarbetet, har beslutat framflytta tiden för valen, antagligen för att hindra de liberala att organisera samarbetet.

Vid de första valen i den österrikiska republiken splittrade sig de borgerliga i 17 partier, varav intet lyckades få in någon representant i parlamentet.

Tystnaden kring fredsidén.

En gång i en annan tidning talade jag om det — av lätt insedda skäl ignorerade faktum att det varit kväkare, conscientious objectors och radikala fredskvinnor som i stort sett organiserat det internationella hjälparbetet vilket nu i åratal tålmodigt sökt hela de sår krigsherrarna slagit. Jag sade något om det bittert löjliga i att dessa förstnämnda annars överaxeln-sedda individer helt plötsligt fingo pondus och myndighet, ordnar och utmärkelser — när det gällde för länderna att få sina barn räddade för nästa krig. Varpå en kåsör genast konstaterade att det inte var lätt att begripa vad fredsvännerna vill de då tydligen inte själva visste det.

Jag talar om denna lilla händelse som ett belysande exempel på det förhandsoförstående som härskar i vissa, visst icke alltid bara konservativa kretsar. Det borde annars varit ganska lätt att i det sammanhanget begripa hur hopplöst det kunde verka för en fredsvän att nu i nåder be om lov att plåstra på de sår han i förväg förutsagt skulle komma att visa sig oläkliga.

Det är här jag börjar tycka att fredsvännerna dock litet väl fredligt och ödmjukt låta sig hånas som däraktiga, viljelösa idealister, vars ljusblå drömvärld för alltid är grusad, nu då rustningarnas absoluta nödvändighet i evighet, amen, är eklatant bevisad.

Ty om också vårt hopp att världen skulle låta hejda sig av förnuftets stämma visade sig ljusblått opraktiskt, vad skall man säga om den motsatta sidans dröm om kriget som en moraliskt härdande faktor ! ?

Det skulle vara lärorikt att samla hop i en dossier sådana uttalanden av framstående vismän i in- och utlandet och som jämförelsematerial i en annan dossier de förutsägelser och varningar att revolutioner och hungersnöd skulle bli följden av krigets fortsättande, som före och efter 1914 i riklig mängd kommo från fredsvännernas led.

De förstnämnda tyckes alla ha glömt dessa sina egna yttranden, där de nu trösta sig över fredsfårens brist på "klarsynthet".

Fredssidan borde icke genom sin fortsatta tystnad ge dessa sken av att ha rätt.

Då *jag* nu *fått* tillfälle att ge "Tidevarvet" en hälsning med på färden, vill jag sluta med att önska dess stiftare och upprätthållare vilja, kraft och mod att medverka vid det försök att bryta tystnaden kring fredsidéen och andra strävanden efter ljus i mörkret, ordning i kaos, vilket *måste* ske och måste ske *snart*, om icke världen skall gå under i sina Ludendorffares och Clemenceauers maniakaliska följd av kupper och motkupper, revanscher och repressalier.

Anna Lenah Elgström.

I Tidevarvet 1924 *begynner en serie artiklar i* ***Jordfrågan*** *av godsägare* Elisabeth Tamm.

Fru Agnes Ingvar-Nilsson *kommer att skildra "Några erfarenheter som kemkonsulent bland landsbygdens husmödrar".*

Hemmets ekonomi är i dessa tider föremål för det största intresse, varom den livliga tillslutningen till landets Husmodersföreningar nogsamt vittnar. Ett område på vilket man under senare år alldeles särskilt fått ögonen öppna för ekonomiseringens betydelse är hemtvättens. Det stora antalet olika tvättmedel som på allt sätt söka tilldraga sig husmödrarnas uppmärksamhet utgör ju ett talande bevis därför. Men det är också ett faktum att bland preparaten förekommer månget av mindervärdig kvalitet, ja, rent av skadligt och fördärvbringande för tvättkläderna, och därför har det också med fullt fog i Husmodersriksförbundets tidskrift (n:r 4, årgång 1923) framhållits, att "det är ett faktum att tvättkläder för åtskilliga miljoners värde årligen förstöres i vårt land genom användning av saluförda olämpliga eller skadliga tvättmedel".

I Versale föreligger emellertid ett svenskt fabrikat som efter åtta månaders långa, grundliga prov och experiment vid Statens provningsanstalt och Fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala ensamt bland alla tvättmedel blivit tillerkänt Husmodersriksförbundets garantimärke. Detta innebär, förutom bevis för förnäm kvalitet och oskadlighet, att Versale står under fortlöpande kontroll av de ovannämnda institutionerna, varvid kontrollproven inköpas i allmänna handeln. Man har sålunda fått ett tvättmedel som garanteras av opartiska och ansvariga offentliga institutioner och inte endast av fabrikanten själv och det måste givetvis inge en känsla av största trygghet för den som känner sig osäker vid valet av tvättmedel.

Hellre inga präster än kvinnliga. I Luleå och Uppsala stift stå predikstolarna tomma, enär inga sökande anmäla sig till ledigförklarade tjänster. Sveriges allmänna prästförening uttalade sig nyligen vid möte i Norrköping kategoriskt och utan votering mot kvinnor som innehavare av det prästerliga kallet.

LITTERATUR.

Bergenkronas av Sigrid Gillner. J. A. Lindblads förlag, Uppsala.

Det är med en förvånande säker hand som Sigrid Gillner tecknar personer, förhållanden och karaktärer i sin bok Bergenkronas. Det är en debutbok, som inger de största förhoppningar och berättigade förväntningar på de böcker av hennes hand som vi hoppas skola komma efter denna. Bergenkronas är ej vad titeln kanske ger en föreställning om, en herrgårdsroman av ganska vanlig typ, den ger en sann och gripande bild av tragiken hos en familj, som av ödet och omständigheterna drivs att leva ett hårt liv under förhållanden, i vilka den alltid förblir en främling. Den äldre generationen går fysiskt under, den yngre utvecklas vackert, utan bitterhet, som det heter med bokens egna ord. »Hela hennes lilla varelse var koncentrerad på att se och förnimma och sen dela med sig.» Författarinnans egen utvecklingslinje borgar för att det är ej på andra- och tredje- hands berättelser hon stöder sin bok, hon vet vad hon skriver om och hon gör det väl.

Utan sentimentalitet och utan patos, men med fin förståelse för den tysta kampen i ett menniskohjärta ger hon en inblick i lidanden, som många i livet gerna kallt blundar för, därför att de måste vara upplevda för att kunna ses på med sann sympati.

Boken visar att författaren redan hunnit lära sig seendets konst, och genom att skildra det upplevda öppnar hon sina läsares hjärtan för dem, som i olika avseenden kommit på skuggsidan av livets väg.

Bergenkronas är ett fint psykologiskt och socialt studium, som kommer att fängsla intresset och ge behållning åt alla, som ej blott nöja sig med att se till ytan av det som rör sig omkring oss.

E. W. P.

Gurli Hertzman-Ericson har utsänt en ny bok, »Huset med vindskuporna», Norstedts förlag.

Bokens yttre är synnerligen tilltalande, med en fin och stilfull prägel. Till innehållet återkomma vi i nästa nummer.

Husmödrar!

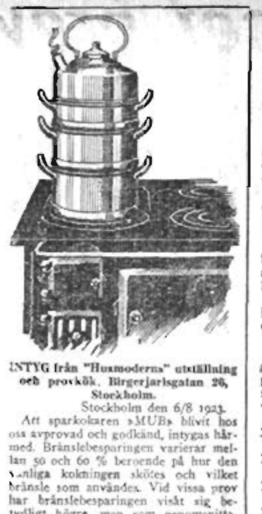

INTYG från "Husmoderna" utställning och provkök, Birgerjarlsgatan 26, Stockholm.

Stockholm den 6/8 1923.

Att sparkokaren »MUB» blivit hos oss avprovad och godkänd, intygas härmed. Bränslebesparingen varierar mellan 50 och 60 % beroende på hur den vanliga kokningen skötes och vilket bränsle som användes. Vid vissa prov har bränslebesparingen visat sig betydligt högre, men som genomsnittssiffra och en fullt *tillförlitlig* sådan kan angivas 60 %.

Stockholm som ovan
Husmoderns provkök.

Edra bränsleutgifter vare sig det är gas, ved eller elektricitet reduceras minst med hälften om Ni köper den nyuppfunna

Apparaten MUB

som steker och kokar 4 rätter mat på en låga vare sig det är gas-, ved-, elektrisk spis eller Primuskök.

Av vidstående intyg finner Ni ett omdöme från Husmodern och garanteras att minst 60 % bränsle inbesparas.

Apparaten är av ren aluminium, består av 4 olika kärl, passande för alla slags maträtter, särskild potatiskokare, kaffekanna.

Vi återtaga varje apparat om den icke håller vad den lovar. Detta är ju den bästa garanti envar kan önska sig.

Varje kärl kan var för sig användas.

Försäljningen sker direkt genom oss genom besök och till landsorten mot postförskott eller efterkrav eller genom våra ombud å de platser där vi äro representerade.

Mub, passande för 2 à 3 personer, kr. 10: 50.
Mub, passande för 4 à 6 personer, kr. 14: —.
Mub, passande för 7 à 9 personer, kr. 18: —.
Mub för pensionater, serveringar, 10 à 15 personer, kr. 25: —.

Kvinnliga ombud antagas på olika platser i Sverige.

Ensamförsäljare:
A.-B. Hushållsartiklar,
Regeringsgatan 20, 1 tr., Stockholm.

Beställ Edra
TRYCKSAKER
hos
Gefle-Posten
Boktryckeri
Bokbinderi
Litografisk anstalt
Telefon 35 och 1681.

Rostfria
Bordknivar
Prisuppgift på begäran.
Joh. Svengrens Järnhandel
ESKILSTUNA
Telefon 71. Drottninggatan 7.

F:a Emil Bäcklin
GLASMÄSTERI och RAMAFFÄR
1 AD. FREDRIKSTORG 1
GOTT ARBETE! *BILLIGASTE PRISER!*
Telefoner: Sthd. 318 21 & 237 21.